

Det er ondt!
Så sent som i sidste
uge myrdede
jeg en klippe,
sårede en sten,
sendte en mursten
på sygehuset.

Jeg er så ond
at jeg gør
medicin syg.

Citat: Muhammed Ali, When We Were Kings

DET NY CLARTÉ #10 · 3. ÅRGANG · APRIL 2009
LØSSALG KR. 50,-

DET NY Clarté

Tariq Ali · Mikael Nyberg · Jørgen Knudsen · John Bellamy Foster
John Holten Andersen · Alain Badiou

AFGHANISTAN OPERATION DISASTER

Grøn
kapitalisme?
Marx, markedet
og miljøet

Frihandel
NATO
Hannah Arendt
Hans Scherfig
Che

Indhold

DET NY Clarté #10

Aktuelt & baggrund

- s. 06 **Analyse:** Operation Enduring Disaster
- Af Tariq Ali
- s. 10 **Interview:** 68'ernes politiske overløberi
- Alain Badiou
- s. 20 **Analyse:** Frihandel, det er sagen
- Af Mikael Nyberg

Opinion

- s. 29 **Lederen:** Farvel
- Af Kjeld Ammundsen
- s. 30 **Lige på og hårdt!** De fælles værdier, Politibrutalitet og folkelig modstand
- s. 32 **Den Røde Plads:** NATOs nye blodige ansigt
- Klaus Riis

Tema: Klimakrisen er her

- s. 36 **Analyse:** Klimaforandringer, grænser for vækst og socialismens nødvendighed
- Af Mingi Lip
- s. 42 **Teori:** Økologo og overgangen fra kapitalisme til socialisme
- Af John Bellamy Foster
- s.50 **Analyse:** legende og fremtid
- Af Patrick Mac Manus
- s.52 **Analyse:** Ud af vækstens vold
- Af John Holten-Andersen

Bøger: Anmeldelser & debat

- s. 58 **Portræt af onskabens banalitet:**
- Af Klaus Haase
- s. 60 **Den eneste vejleder for min moral er drømmen:**
- Af Kjeld Ammundsen
- s. 62 **Klimatrusler, katastrofescenarier og naturens dialektik:**
- Af Staffan Dahllöf
- s. 64 **Che Guevara i forårshumør:**
- Af Ulrik S. Kohl
- s. 66 **Latteren har altid været...:**
- Af Ulrik S. K

Illustration Ib Kjeldsmark

Operation Enduring Disaster

TREDIVEÅRSKRIGEN? Siden 2001 har USA og dets allierede, herunder Danmark, været i krig i Afghanistan. Men hvad er status? Og hvad skal der til for at skabe en afslutning på konflikten? Tariq Ali som har et indgående kendskab til regionens mange modsætninger og forskellige aktører, tager her situationen under behandling

Af Tariq Ali

Afghanistan har næsten været i konstant krig i 30 år, længere end begge verdenskrige og den amerikanske krig i Vietnam lagt sammen. Hver besættelse af landet har lignet dens forløber. I et kort interval mellem krigen oplevede man gennemførelsen af en ondartet social orden, Taliban, med støtte fra det pakistanske militær og Benazir Bhutto, premierministeren der godkendte Talibans magtovertagelse i Kabul. I de sidste to år er USA's/NATO's besættelse af landet løbet ind i alvorlige militære problemer. På grund af en global økonomisk krise og valget af en ny amerikansk præsident – en mand der adskiller sig fra sin forgænger med hensyn til stil, intellekt og temperament – er muligheden for en alvorlig drøftelse af en exit-strategi fra den afghanske katastrofe til stede. Den knibe som USA og dets allierede befinder sig selv i, er ikke umulig at undslippe, men en ændring af politikken kan ikke, hvis den skal batte noget, være af den kosmetiske af slagsen.

Washingtons høge vil påstå at på trods af at den militære situation er dårlig, så står den faktisk stadig til at redde. Dette er muligvis i en teknisk forstand korrekt, men det vil kræve en tæppebombning af det sydlige Afghanistan og dele af Pakistan, ødelæggelsen af snesevis af landsbyer og småbyer, drab på et utal af pashtunere

og udstationeringen af mindst 200.000 flere tropper i regionen, inklusiv al deres medfølgende udstyr, luft- og logistisk støtte. De politiske konsekvenser af en sådan kurs er så alvorlige at selv Dick Cheney, det tætteste på en Dr. Strangelove som Washington har produceret, har været usædvanlig forsigtig når det angår at foreslå en militær løsning på konflikten.

Det er nu blevet åbenlyst for Pentagon at den afghanske præsident Hamid Karzai og hans familie ikke kan levere hvad der kræves, og alligevel er det sandsynligvis for sent at erstatte ham med FN-ambassadør Zalmay Khalilzad. Karzai, der for sit eget vedkommende kæmper for sin politiske (og sikkert også fysiske) eksistens, fortsætter med at beskytte

”I et kort interval mellem krigen oplevede man gennemførelsen af en ondartet social orden, Taliban.”

sin bror Ahmad Wali Karzai, som beskyldes for at være involveret i landets svimlende narkosmugling, men har for nylig afskediget Hamidullah Qadri, hans transportminister, for korruption.

Qadri tog massiv returkommission fra et selskab der fløj pilgrimme til Mecca. Er intet længere helligt?

En forværret situation
At fyre en minister er naturligvis som at fløjte i vinden, i betragtning af korruptions-niveauet i Karzais regering. Under

Tariq Ali (f. 1943) er en pakistansk-britisk forfatter, aktivist og filmskaber. Han optræder jævnligt som kommentator i The Guardian, London Review of Books og på counterpunch.org, og har i mange år redigeret tidsskriftet New Left Review. Blandt hans seneste bøger kan nævnes "The Duel: Pakistan on the Flight Path of American Power" (2008), "Pirates Of The Caribbean: Axis Of Hope" (2006) og "Conversations with Edward Said" (2005).

alle omstændigheder er det en regering der kun kontrollerer en lille del af landet. Den afghanske præsident har beskyldt det amerikanske militær for at slå for mange civile ihjel fra luften. Bombningen af landsbyerne Azizabad in Herat-provinsen i august der medførte 91 civile tab (hvoraf 60 var børn), var kun den mest ekstreme af sådanne nylige hændelser. Karzais håndlangere der hurtigt blev sendt af sted for at uddele slik og nødhjælp til de overlevende, blev stenet af vrede landsbyboere.

Når man tager i betragtning hvor mange tusinder afghanere der er blevet slået ihjel de seneste år, er det ikke underligt at støtten til den ny-talibanske bevægelse er voksende, selv i de ikke-pashtunske områder af landet. Mange afghanere der er fjendtligt stemt over for det gamle Taliban støtter stadig modstandskampen af den enkle grund at de ønsker at gøre det klart at de er imod helikopterne og missilbevæbnede ubemandede droner som udsletter deres hjem, imod "Big Daddy" som sletter hele landsbyer og de flammer som fortærer børnene.

I februar 2007 præsenterede Michael McConnell, USA's nationale efterretningsdirektør, en trist oversigt over situationen i felten for Senatets komite for efterretningsstjenesterne:

"Afghanske ledere bliver nødt til bekæmpe den endemiske korruption og den altomfattende valmuedyrkning og narkosmugling. I sidste ende vil nedkæmpelsen af modstanden i stor grad afhænge af regeringens evne til at forbedre sikkerheden, tilbyde serviceydelser og udvide udviklingen af økonomiske muligheder.

Selvom de internationale styrker og Afghanistans nationale hær fortsætter med at fejre taktiske sejre over Taliban, er sikkerhedssituationen forværret i visse områder i den sydlige del af landet, og taliban-styrker har udvidet deres operationsradius til hidtil fredelige områder vest for og omkring Kabul. Taliban-oprøret har udvidet dets omfang på trods af operationelle forstyrrelser påført

”Det er nu blevet åbenlyst for Pentagon at den afghanske præsident Hamid Karzai og hans familie ikke kan levere hvad der kræves”

dem af ISAF [NATO-styrker] og Operation Enduring Freedom-operationer. Tilintetgørelsen eller tilfange-tagelsen af tre Taliban-ledere sidste år – deres første tab af ledende personel – synes endnu ikke at have forstyret deres oprørsoperationer væsentligt.”

Siden dengang er situationen kun blevet værre, hvilket har medført forslag om at sende flere amerikanske og NATO-tropper af sted – hvilket har skabt endnu større splittelser i NATO. I de seneste måneder skrev Sir Sherard Cowper-Coles, den

britiske ambassadør i Kabul, til en fransk kollega (i et lækket memo) at krigen var tabt og at flere tropper ikke var en løsning. Synspunktet blev for nylig gentaget af luftmarskal Sir Jock Stirrup, den britiske chef for forsvarsstaben, som offentligt gik imod en 1-for-1 overførsel af tropper der trækkes fra Irak til Kabul. Han sagde det således:

”Jeg tænker at det vil kræve en hel del overtalelse for der er behov for et meget større britisk kontingent dernede... Så vi må også se at få styr på tingene; det er afgørende at vi reducerer det operationelle tempo for vores væbnede styrker, derfor kan det ikke blive, selv hvis situationen forlangte det, en simpel 1-for-1 overførsel fra Irak til Afghanistan. Vi må nedsætte tempoet.”

Den spanske regering overvejer en afghansk tilbagetrækning og der er alvorlig meningsforskelle inden for den tyske og norske udenrigspolitiske elite. Den canadiske udenrigsminister har allerede bekendtgjort at hans land ikke vil forlænge sin tilstedeværelse i Afghanistan ud over 2011. Og selvom debatterne i Pentagon ikke er blevet luftet offentligt, er det klart at der også er kræfter i Washington som betragter krigen som umulig at vinde.

Ind kommer general David Petraeus og indtager ho-

vedrollen som ny leder af CentCom (United States Central Command). Lige siden den ”succes” hans surge fik i Irak (en proces hvis formål det var at skabe midlertidig stabilitet i det hærgede land, ved blandt andet at bestikke oppositionen og anvende selektive dødspatruljer), har Petraeus i stigende grad udtalt og opført sig som Lazarus da han vendte tilbage fra de døde – før hans krop kunne blive grundigt undersøgt.

Situationen i Irak var så frygtelig at selv den mindste reducere i tabstallene blev betragtet som et massivt fremskridt. Med den stigende vold i Bagdad og andre steder i landet klinger al snak om succes ikke desto mindre en smule hult. At lancere en ny surge i Afghanistan nu, hvilket indebærer at sende flere tropper, vil simpelthen mislykkes, selv som propaganda. Måske vil nogle af de 100 rådgivere som general Petraeus har udpeget, skære dette ud i pap for ham.

På vej mod afgrunden

Det vil være dumt af Obama at forestille sig at Petraeus kan udarbejde en mirakkelkur i Afghanistan. Kræften har spredt sig og påvirker

også de amerikanske styrker. Hvis de amerikanske medier valgte at interviewe amerikanske soldater

i felten i Afghanistan (med løfte om anonymitet), ville de få et mere dækkende billede af hvad der foregår i den amerikanske hær i området.

Jeg lærte en hel del fra Jules, en 20-årig amerikansk soldat som jeg mødte for nylig i Canada. Han blev så utilfreds med krigen at han besluttede sig for at gå AWOL (dvs. at desertere, o.a), og beviste – i det mindste over for sig selv – at den afghanske situation ikke var en uundgåelig knibe. Mange af hans soldaterkammerater følte, påstår han, det samme had til en krig som umenneskeliggør både dem og afghanerne. ”Vi kunne simpelthen ikke overbevise os selv om at det at bombe afghanerne ikke var anderledes end at bombe landskabet”, var den måde han sammenfattede situationen på.

Moralen i hæren er lav, fortalte han mig. Den aggression der udløses mod civile afghanere, er ofte et dække for dyb depression. Dog opfordrer han ikke andre til at følge i sine fodspor. Som han ser det, må hver enkelt sol-

dat selv træffe sit valg og acceptere de permanente følger som AWOL medfører. Jules var overbevist om at krigen ikke kunne vindes og ønskede ikke at se flere af sine venner dø. Derfor bar han en ”Obama ud af Afghanistan”-t-shirt.

Før han afslørede sin identitet, forvekslede jeg denne unge soldat med filipinske-amerikansk baggrund, født i det sydlige Californien, med en afghaner. Hans træk mindede mig om Hazara-stammens folk som han må have mødt i Kabul. Han var trænet i kamp-tropperne og som faldskærmssoldat fra Fort Benning, Georgia, og senere forflyttet til den 82. luftbårne division ved Fort Bragg. Her er dele af den historie som han fortalte mig:

”Jeg blev udstationeret i det sydøstlige

Afghanistan i januar 2007. Vi kontrollerede alt fra Jalalabad og ned til den nordligste del af Kandahar-provinsen i Regional Command East. Min enhed havde som opgave at pacificere modstanden i Paktika, Paktia og Khost-pronvinserne – områder der ikke havde modtaget nogen form for hjælp, men som var blevet ødelagt under invasionen. Det var meningen at Operation Anaconda [i 2002] skulle have gjort det af med Taliban. Det var hvad de militære ledere pralede med, men alle med blot en smule hjerne gjorde grin af det.”

”så skræmmer du ham til døde, bryder ham ned så han ingenting er, opbygger et broderskab med dem som han deler sine pinsler med og fylder hans hoved med racistisk nonsens”

Han fortalte også om at det var umuligt for ham at behandle afghanerne som undermennesker:

”Jeg sværger på at jeg ikke i et eneste sekund kunne få mig selv til at betragte disse personer som andet end mennesker. Den bedste måde at hærde en ung sej DICK som mig selv (DICK er en forkortelse for ”dedicated infantry combat killer”) er simpel og resultatet af racistisk indoktrinering. Tag en uvidende Karl Smart fra gaderne i LA eller Brooklyn, eller en gut fra Lars Tyndskids marker i Tennessee...og i disse år er der ikke udbudsmangel i Amerika... Jeg var en af produkterne fra no-child-left-behind programmet (resultatet af en lov hvor det bl.a. påhviler amerikanske skoler at videregive eleverne personlige oplysninger til militærets hververe, o.a.).

Ikke desto mindre så tager du denne tomme beholder og så skræmmer du ham til døde, bryder ham ned så han ingenting er, opbygger et broder- og kammeratskab med dem som han deler sine pinsler med, og fylder hans hoved med racistisk nonsens om at alle arabere, irakere, afghanere er Hajj. Hajj hader dig. Hajj vil ramme din familie. Hajj-børn er de værste, de tigger konstant. Noget af den mest modbydelige og

latterlige propaganda. Men du vil blive overrasket over hvor effektiv den er med hensyn til at forme min generation af soldater.”

Mens denne unge mand fortalte mig sin historie, tænkte jeg at han burde vidne for Senatets Udenrigskomite. Resultatet af krigen er dybe ar på dem som udkæmper den, på samme måde som med tidligere imperiekrige. En forandring som vi kan tro på må inkludere en afslutning på dette, hvilket blandt andet betyder en tilbagetrækning fra Afghanistan.

I min seneste bog, *The Duel: Pakistan on the Flight Path of American Power*, har jeg skrevet om nødvendigheden af at involvere Afghanistans nabolande i en politisk løsning der vil gøre en ende på krigen, bevare freden og genopbygge landet. Iran, Rusland, Indien og Kina, såvel som Pakistan må involveres i et forsøg på en politisk løsning der vil understøtte en ægte national regering i mindst et årti efter amerikanernes, NATO's og deres quislinge-regerings tilbagetrækning. Dog er en sådan løsning ikke mulig inden for de planlægningssrammer som både den nuværende amerikanske forsvarsminister Robert Gates og præsident Barack Obama har fremlagt. De

”Den hovedopgave der står for døren, må være at skabe en social infrastruktur og bevare freden i Afghanistan”

”Det interne pres i USA for at trække sig ud af Afghanistan er stadig svagt, men det kan hurtigt vokse”

fokuserer på et nyt surge i Afghanistan. Den hovedopgave der står for døren må være at skabe en social infrastruktur og bevare freden i Afghanistan, noget som Vesten og dets horde af medhjælpende NGO'ere er slået fejl med. Fremmede selskabers opførelse af skolebygninger, ofte for vanvittige summer, bygninger der mangler møbler, lærere og børn, er en del af Vestens surrealistiske og uholdbare tilstedeværelse i landet.

Uanset om man er politiker i den næste amerikanske administration eller en AWOL-veteran fra den afghanske krig, har Operation Enduring Freedom fra 2001 åbenlyst forvandlet sig til Operation Enduring Disaster. Det står mindre klart om Obama-administrationen virkelig kan bryde med den tidligere politik eller bare vil skabe et ekstra militært supplement til det. Kun et virkeligt brud med den katastrofale kurs som George W. Bush, Dick Cheney og Donal Rumsfeld er slået ind på i Afghanistan vil vise vejen til en levedygtig fremtid.

Hvis det skal realiseres vil det sandsynligvis kræve både eksternt og internt pres. Kina er kendt for at være fuldstændig imod NATO's tilstedeværelse ved eller nær dets grænser. Men mens Kina har været villig

til at udøve økonomisk pres for at tvinge politikændringer igennem i Washington – som da Kinas centralbank sidste sommer ”afbrød sin eksponering over for agenturgæld,” hvilket ikke gav den amerikanske finansminister Paulson andet valg end rent funktionelt at nationalisere realkreditgiganterne – har landet endnu ikke anvendt dets diplomatiske muskler i regionen.

Men tro ikke at dette vil vare ved for altid. Hvorfor vente indtil da? Den allerede helt klare destabiliserende effekt som krigen i Afghanistan har på nabolandet Pakistan, er et andet eksternt pres. Pakistan befinder sig i en sårbar økonomisk situation, med et militær som er præget af voksende intern spænding.

Det interne pres i USA for at trække sig ud af Afghanistan er stadig svagt, men det kan hurtigt vokse hvis opløsningen bliver mere tydelig og NATO-allierede nægter at levere de angrebstopper som det nye surge indebærer. I mellemtiden forudser man sult i Afghanistan.

68'ernes politiske overløberi

HØJRE OM! I Danmark hedder de Karen Jespersen og Ralf Pittelkow, i Frankrig André Glucksmann og Bernard Henry-Lévy. Alle forskelle til trods, repræsenterer de en europæisk tendens hvor ledende personer fra det yderste venstre i løbet af de seneste årtier er gået hen og blevet magtens apologeter eller håndlangere. Går man bag om fænomenet, er der måske også noget at lære for nutidens venstrefløj.

Interview **filosof Alain Badiou**

Oversat fra fransk og forkortet af Astrid Nonbo Andersen.

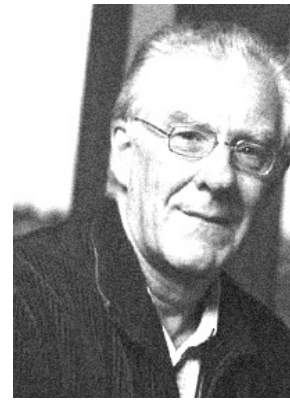
Eric Hazan: Noget af det mest bemærkelsesværdige ved Sarkozys overtagelse af magten er den støtte som han har fået fra overløbere fra venstrefløjen – fra vendekåber som André Glucksmann. Hvordan vil du der ikke har vendt din kåbe, forklare dette mærkelige fænomen?

Alain Badiou: ...Der er flere indfaldsvinkler til fænomenet. Den første er at mange af de her folk analyserede situationen i perioden 1966-73 fejlagtigt. De troede at den reelt var revolutionær, at revolutionen var umiddelbart forestående. Jacques-Alain Miller og hans bror Gérard kom med de mest rammenende formuleringer hvad det angår, da jeg et par år senere, omkring 1978, spurgte dem: "Hvorfor slap I det på den måde?" – for de forlod projektet på en meget brutal måde. Selv i dag hører man gamle arbejdere, folk fra Mali i herbergerne og marokkanere på fabrikkerne der spørger os: "Hvordan kan det være, at man fra den ene dag til den anden ikke så mere til de her folk igen?" Jacques-Alain Miller svarede: "Sagen er at jeg en dag forstod at der var helt stille i dette land." Og Gérard: "Det skyldes at vi indså at vi ikke ville komme til magten." Det er et meget afslørende svar fra folk der ikke så bevægelsen som begyndelsen på en lang rejse med både bakker og dale, men som en bred boulevard der ville føre direkte til magten...

Så en fejlagtig forståelse af konjunktoren førte enten til en ambitionsmæssig blindgyde eller til en overbevisning om at det

ville kræve stort besvær og hårdt arbejde at ændre på en situation der ikke så særligt lovende ud. De var unge ambitiøse mennesker i Balzacs forstand som forestillede sig at de ville indtage Paris udelukkende ved hjælp af lidt revolutionær uro, indtil de indså at det var en tand mere kompliceret end som så. Beviset er at mange af dem senere har ladet sig omskole i magtfulde placeringer, i psykoanalysen, i medierne, som filosofiske kommentatorer osv. Forsagelsen fandt ikke sted som et "jeg vender tilbage til min anonymitet", men snarere som et "jeg spiller et andet kort, for det der var der ikke meget held ved."

Der er et andet princip involveret i denne kovending som minder mindre om Balzac og er mere ideologisk. Man så det først hos de såkaldte "nye filosoffer", hvor det blev begyndelsen på en længere historie, qua deres efterfølgere – der ofte var præget af en vis hæderlighed og ikke nødvendigvis var drevet af personlige ambitioner. Det som blev skabt dér, var en overgang fra alternativet mellem "den borgerlige vs. den revolutionære verden" til alternativet mellem "den totalitære vs. den demokratiske verden". Denne overgang kan dateres præcist. Den

Alain Badiou (f. 1937) filosofi bygger blandt andet på den matematiske mængdelære og psykoanalysen. I offentligheden er han først og fremmest kendt for sine radikale politiske synspunkter, der blandt andet er kommet til udtryk i bogen *De quoi Sarkozy est-il le nom?* (Hvad er Sarkozys navn på?) fra 2007. Især hans kritik af det parlamentariske demokrati og hans positive henvisninger til kommunismen og maoismen har skabt stor debat

artikuleres fra og med 1976, og et vist antal tidligere GP-aktivister har medvirket til dens iscenesættelse. Ikke dem alene, men også dem. Dette er især tilfældet med Christian Jambet og Guy Lardreau, da de skrev bøgerne *L'Ange* (Englen) og *L'Âme* (Sjælen), som er en art filosofisk opgørelse over deres engagement i GP. I *L'Ange* f.eks. er omvendingen operativ.

Omdrejningspunktet er ideen om at det absolutte engagement i et givet moment ikke længere kan skelnes fra det absolutte slaveri, og at emancipationsfiguren ikke kan skelnes fra barbariets figur. Frem for alt spillede affæren med Cambodja og Pol Pot en ekstrem vigtig rolle for dem der var aktivt engagerede i støtten til De Røde Khmerers sag, og som opdagede at det var en forfærdende historie. Hele det spil gav ophav til en slags standardiseret angerdiskurs: "Jeg har erfaret, at den absolutte radikalisme kan have skrækindjagende konsekvenser. Derfor har jeg grund til at sige at det frem for alt er nødvendigt at våge over det humanistiske demokrati som bolværk mod revolutionær begejstring."

Jeg indrømmer at et stort antal mennesker oprigtigt tænkte sådan og ikke bare sagde det for at komme i mediernes søgelys. En vis andel af dem er forblevet ærlige mennesker – som f.eks. Rony Brauman, Jambet og Lardreau, som er gået temmelig langt i denne retning, men som også er stoppet op. De har indset at de ikke af den grund er nødt til at være pro-amerikanske og indlade sig med en type som Sarkozy. Alt i alt har disse folk som man kunne kalde

ærlige vendekåber, resigneret til det mindst ondes politik som altid på den ene eller anden måde fører til Socialistpartiet. Men andre, som f.eks. Glucksmann, instrumentaliserede frygten for totalitarismen og har virkeligt redet på den bølge det frembragte. De indså at den vendekåbe som træder ind på mediescenen for at stigmatisere frygten for det kommunistiske projekt, og som kan sige at han selv har oplevet det på egen krop og berette hvordan han med nød og næppe undslap, og hvordan han næsten blev tilhænger af Pol Pot, virkelig kunne sælge. Og det slog ikke fejl, de blev orkestreret, alle døre blev åbnet for dem og tv-udsendelserne flød over med dem. De opbyggede et helt intellektuelt medieimperium med udgangspunkt i denne sag.

Eric Hazan:

Hvad med Bernard-Henri Lévy?

Som du måske kan forestille dig, har Bernard-Henri Lévy aldrig været en særligt overbevist maoist, men snarere sympatisør. Men der var Olivier Rolin, som blev et literært navn. Og der var andre, som havde været aktivister eller haft sympati med GP (La Gauche Prolétarienne), som f.eks. Jean-Claude Milner, som fra og med hans bog *Les Noms indistincts*, dvs. i 1980'erne, hævdede at de formelle friheder ikke var noget man frit kunne fornøje sig med, og at det var mest passende at kalde det der skete i Cambodja for "folkemord". Men Milner udgør overgangen til min tredje indfaldsvinkel.

Denne gang handler det om den lange historie om Palæstina-Israel, spørgsmålet om

termen "jøde" osv. Dette aspekt var endnu vigtigere i GP's tilfælde fordi hovedfiguren var Benny Lévy, alias Pierre Victor. Han var den karismatiske leder af GP, som oven i købet påberåbte sig Sartres velsignelse. Han havde et stort talent for intellektuel forførelse og en stor voldsomhed – en kombination der fascinerede et større antal aktivister før den forførte Sartre. Det tredje aspekt tager sig ikke ud som de to andre, som en synlig politisk omvendelse, et overløberi, men som ideen om at der er noget der er hævet over det politiske. Benny Lévy kunne i hovedsagen erklære at han i bund og grund aldrig havde været interesseret i andet end én sag, det absolutte, og at hans engagement i GP var en fejlagtig tilnærmelse til det. Kort sagt konverterede han i en helt præcis betydning, nemlig fra progressiv politik til jødiske studier. I hans konvertit-øjne forekom det revolutionære politiske engagement ikke bare sekundært og begrænset, men også som værende på vildspor. Når alt kommer til alt, er også dette en sofistikeret form for overløberi.

Mange der var ved at forlade GP fulgte den vej... uanset om de var jødiske eller ej, det er ikke det afgørende spørgsmål, tog de udryddelsen af de europæiske jøder og navnet "Jøde" som de markører som alle skulle forene sig omkring. De var imod enhver politisk radikalisme, de mente den var dømt til at ende i totalitarisme. Alle de, der længe havde været plaget af spørgsmålet om Israel, og dem som på et vist tidspunkt, ofte af personlige grunde (at være anti-muslimsk er stadig i dag nært beslægtet med "frygten

for masserne", frygten for forstæderne og de fattige) var blevet anti-arabiske, var opslugt af denne symbolik.

For at konkludere vil jeg hævde at GP var kendetegnet ved tre karakteristika: først og fremmest en slags utålmodig megalomani, når det gælder historiens gang, herunder overbevisningen om at maoisterne var ved at tage magten eller i det mindste meget hurtigt var ved at vende op og ned på situationen. For det andet var de ekstremt ideologiske. Det de havde overtaget fra den kinesiske kulturrevolution, var at ideologien og den personlige genopdragelse stod i centrum – hvilket ud af ren ideologisme, og med en radikalisme der var lige så imaginær som den var frastødende, fik dem til at lancere en række absurde tiltag, som var helt uden hold i nogen virkelighed. Jeg kan huske at de i den overestimerede ideologis navn havde dannet apolitiske kampkomiteer på Renault fabrikken. Dette foregriber Milners had til "det politiske syn på verden". De gik helt frem til kanten af den væbnede kamp, og i det øjeblik de forskrækket trak sig tilbage igen, fulgte der også mange omvendelser som altid blev ledsaget af angerens og medlidenhedens retorik: "Se hvor langt jeg var ved at nå ud".

For det tredje har de altid været kommunitarister. Et af vores (her refererer Badiou til den organisation, UCFML som han selv tilhørte, o.a.) mange sammenstød med dem – vi har altid haft dårlige relationer til dem – var at de på fabrikkerne havde besluttet at danne en "bevægelse for arabiske arbejdere". I opposition til denne kommunitaris-

tiske separatisme stillede vi ideen om "det franske internationale proletariat". Det var en afgørende kamp med en lang spændvidde, for den der danner en bevægelse for arabiske arbejdere, kan en skønne dag vende tilbage til forsvaret for et hvilket som helst andet signifikant fællesskab.

En stor del af dem der i dag er lejermordere for den israelske hær, var på GP's tid rabiate tilhængere af Palæstina, på en hasarderet og meget prekær måde – alt for anspændt og alt for urealistisk i forhold til den foreliggende situation.

Lad mig gentage – og jeg taler her ikke blot for mit eget publikum – at konglomeratet af de tre karakteristika i maoistiske termer kun passer til GP, og for at være mere præcis til GP efter 1969. Man kan sige, at dette GP var den franske arving til det værste fra de kinesiske rødgardister under Kulturrevolutionen. Nogle af de rødgardistiske grupper udviklede faktisk i perioden 1967-69 en idé om at man kunne omstyrte en situation ved hjælp af en almægtig ideologi og spektakulære voldelige aktioner. Jeg har altid syntes at Kuai Ta-fu, rødgardisternes store leder i Beijing, mindede meget om lederne i GP som forgudede Lin Piao, deres foretrukne kinesiske leder, der har udtalt at det var nødvendigt at "ændre mennesket i dets inderste kerne". Denne aktivistiske metafysik taltalte dem.

Eric Hazan: Det er sært. Som jeg husker det, forekommer det mig at din organisation var kendt for stor sekterisme, mens GP tilsyneladende tiltrak de gode fyre. Jeg er ikke den eneste der tænker sådan. Den organisation du tilhørte, marcherede med bannere med "Marx, Engels, Lenin, Stalin, Mao" og råbte deres navne i den rækkefølge.

Alain Badiou:

...Jeg mener at der var tre forskellige fortolkninger af maoismen i Frankrig.

Den første og den ældste var ideen om at Kina, til forskel fra Krustjovs USSR, fastholdt

den rene og hårde primitive stalinisme, og at opgivelsen af stalinismen før eller siden ville føre til en generel opløsning (hvilket de ikke tog fejl i!). De folk der dannede PCMLF, troede at de genskabte et ægte klassekampsorienteret kommunistparti, vendt mod det officielle PCF og USSR's revisionistiske kurs. Det var en på én gang dogmatisk og nostalgisk fortolkning. Det var i øvrigt det eneste sted, man kunne finde gamle aktivister fra arbejderklassen – unge var der i alle de maoistiske grupper, men ikke gamle med nostalgiske længsler efter Thorez' store epoke i 1950'erne, da partiet regerede fabrikkerne og arbejderkvarterene. Alt i alt var det en konservativ fortolkning.

I den anden groft fandt man GP's ultra-venstrefløjsfortolkning som var kvasi-anakistisk. Man lavede nogle kup og nogle stunts, man "lavede revolutioner i hovedet", man "smeltede sammen med massen", altid med et meget veludviklet hensyn til medierne. Organisationen var så meget desto mere centralistisk som den var hemmelig, samtidig med at den i offentligheden opløste sig selv hvert andet øjeblik for at "frigøre" massernes energi. Og endelig var der os fra UCFML, jeg vil mene at vi var en centrum-venstre organisation, ligesom Mao der kaldte sig selv "centrist", i øvrigt altid anbefalede det. For at praktisere dette udviklede vi tre essentielle temaer for den maoistiske begrebsudvikling. Det første var at det i alle tilfælde gjaldt om at knytte sig til folket, at politikken for den intellektuelle var en rejse gennem samfundet og ikke en diskussion på hans studerekammer. Det politiske arbejde blev defineret som et arbejde i fabrikkerne, i de fattige kvartaler og i herbergerne ... det handlede altid om at skabe politiske organisationer midt i folks virkelige liv. Det andet tema var at man ikke skulle deltage i den borgerlige stats instanser. Vi var således modstandere af de traditionelle fagbevægelser og valgmekanismerne. Vi infiltrerede hverken de såkaldte arbejderes bureaukratier eller deltog i valget – det adskilte os radikalt fra trotskisterne. Og det tredje tema var at vi ikke behøvede at have travlt med at kalde os selv for et parti og genoptage gamle organisationsformer,

men i stedet kunne holde os helt tæt på de virkelige politiske processer. Vores indstiftelsesprogram angreb på samme tid både PCMLF til højre og GP "til venstre". En kamp til begge sider.

Eric Hazan: Var der forskel på medlemmernes sociale baggrund?

Alain Badiou: Jeg har ikke studeret dette forhold, men i min egen forståelse af tingene er det klart at der i GP var mange unge med en baggrund i overklassen, hvilket minder om den russiske anarkistbevægelse. Der var også mange unge overklassekvinder, der havde brudt med deres eget miljø. Det er velkendt at GP holdt møder i nogle gigantiske lejligheder – jeg har frekventeret dem og selv deltaget et par gange. Da GP organiserede aktionen i Flins (en stor Renault-fabrik tæt ved Paris, o.a.), hvor de sendte en stor kommando til fabrikken der stod på en bar mark – her skal man i øvrigt huske at en af dem, Gilles Tautin, blev slået ihjel af uropolitiet – havde de etableret et katastrofenetværk, der skulle hente dem der var spredt rundt omkring i landskabet ved Flins, i bil. En anelig del af Paris' intellektuelle bourgeoisie, jeg selv inkluderet, tog ud og hentede aktivisterne i vores biler.

I Godards film *Tout va bien* (Her går det godt, 1972) finder man et vidnesbyrd om denne form for sympati der på en gang er borgerlig, aktivistisk, reserveret og med på moden. Den fascination Yves Montands (hovedpersonen i *Tout va bien*, o.a.) fascination af det der sker på fabrikken, er meget karakteristisk for den tiltrækning GP udøvede på datidens intellektuelle. Men vi skal huske på at der i GP som i resten af UCFML også var arbejdere, unge, algeriere, folk af alle mulige slags.

Eric Hazan: Jeg tror også at jeg ville være gået i den retning hvis jeg ikke havde gjort mig mine egne erfaringer med kommunisterne.

Alain Badiou: Ja, og det ville jeg også hvis jeg ikke meget tidligt var blevet frastødt af

GP's åbenlyst storskydende side – det at de tog æren for ting der ikke eksisterede i virkeligheden – og en slags hysterisk aktivisme som jeg meget hurtigt fornemmede ikke ville holde i det lange løb. Hvad angår mig selv, engagerede jeg mig for altid. Det var ikke bare ungdomslege. Deres engagement var præget af eventyrlyst og en besnærende form for aktivisme som samtidig var spændende, en politik som samtidig var mode, og af personlige rødder som i realiteten ikke var særligt dybtfølte.

Det har alt sammen gjort de spektakulære omvendelser mulige som vi nu har været vidne til. Politik som stimulering, det er ikke særligt godt. Det kanoniske eksempel i Frankrig er Jacques Doriot, som i 1930'erne da han var kommunistisk borgmester i Saint-Denis (en af Paris' fattige forstæder, o.a.), repræsenterede håbet. Han var den dionysiske leder som drog i kamp i spidsen for sine proletariske tropper i Saint-Denis. Den slags visionære type er, når øjeblikket byder det, i stand til at vende 180 grader. For at forblive på ærespladsen, for at forlænge det ophidsede selvbillede, må man være i stand til at foretage en total kursændring. Doriot blev en infam fascist, en ekstrem nazi-kollaboratør. Dorotismen som fænomen blev forværret af et fransk karakteristikum, nemlig forbindelsen mellem de intellektuelle og politikken – på mange måder et glimrende fænomen, som dog har sine helt egne patologier. Således så man omkring 1969 et hegemoni af den mest overfladiske form for maoisme blive etableret i det intellektuelle miljø, og i øjeblikket er vi vidne til et ikke mindre underligt fænomen, nemlig det at intellektuelle ex-maoister som er vendt på en tallerken, optræder på tv, hvor de raser mod alle former for progressiv politik. Doriot døde i en SS uniform, da hans bil blev ramt af en geværskud. Hvad vores "maoistiske" overløbere angår, kan vi virkelig tale om doriotismen som en farce. ■

Eric Hazan (f. 1936), redaktør på og grundlægger af det alternative franske forlag La Fabrique. Han har desuden skrevet en række bøger om blandt andet Palæstina. Senest er kommet *Changement de propriétaire. La guerre civile continue* (Ejerskifte. Borgerkrigen fortsætter) fra 2007.

André Glucksmann (f. 1937), fransk filosof. Under ungdomsoprøret i 1968 var han en ledende figur i GP. Fra og med midten af halvfjerdserne har han omvendt kritiseret marxismen for at være totalitær og ofte blandet sig i den politiske debat. Således har han været en skarp kritiker af Ruslands krig i Tjetjenien, hvorimod han støttede invasionen i Irak. Under sidste præsidentvalg støttede han offentligt Nicolas Sarkozy.

Bernard Henri-Lévy (f. 1948), fransk forfatter, journalist og forlægger. Tidligere medlem af GP. Blev i halvfjerdserne kendt som en central skikkelse i de mediebevindte såkaldte "nye filosoffer", der også tæller Glucksmann, og som blev kendte for deres kritik af totalitarismen.

Benny Lévy, alias Pierre Victor (1945-2003), fransk filosof. Tidligere medlem af GP.

Christian Jambet (f. 1949), fransk filosof.

De nye filosoffer, en gruppe af franske filosoffer der brød med marxismen tidligt i 1970'erne, bl.a. inspireret af den russiske forfatter Aleksander Solzhenitsyn. De vender sig mod dyrkelsen af fornuften og ser heri en kilde til totalitarisme.

GP/La Gauche Prolétarienne (Det Proletariske Venstre), maoistisk bevægelse med anarkistiske tendenser, eksisterede 1968-1974.

Guy Lardreau (1947-2008), fransk filosof.

Jacques-Alain Miller (f. 1944), fremtrædende fransk psykoanalytiker.

Jean-Claude Milner (f. 1941), fransk lingvist og filosof.

Kommunitarisme er en politisk-filosofisk opfattelse af at fællesskabet – og altså hverken individet, staten eller nationen – er det primære i samfundet. Kommunitarister er imod de fleste former for universalistisk politisk teori, og mener typisk at kulturbaggrunde skal farve den politiske teori for forskellige samfund.

Maurice Thorez (1900-1964), generalsekretær for PCF fra 1930 til 1964.

Olivier Rolin (f. 1947), fransk skønlitterær forfatter. Tidligere medlem af GP.

PCMLF/Parti Communiste Marxiste-Léniniste Français (Frankrigs Kommunistiske Parti marxister-leninister), eksisterede i 1970'erne, der var mindre intellektuelt og mere klassisk kommunistisk end GP og UCFML.

PCF/Parti Communiste Français (Frankrigs Kommunistiske Parti), tidligere medlem af KOMINTERN og i efterkrigstiden store franske kommunistparti, der stadig eksisterer i dag.

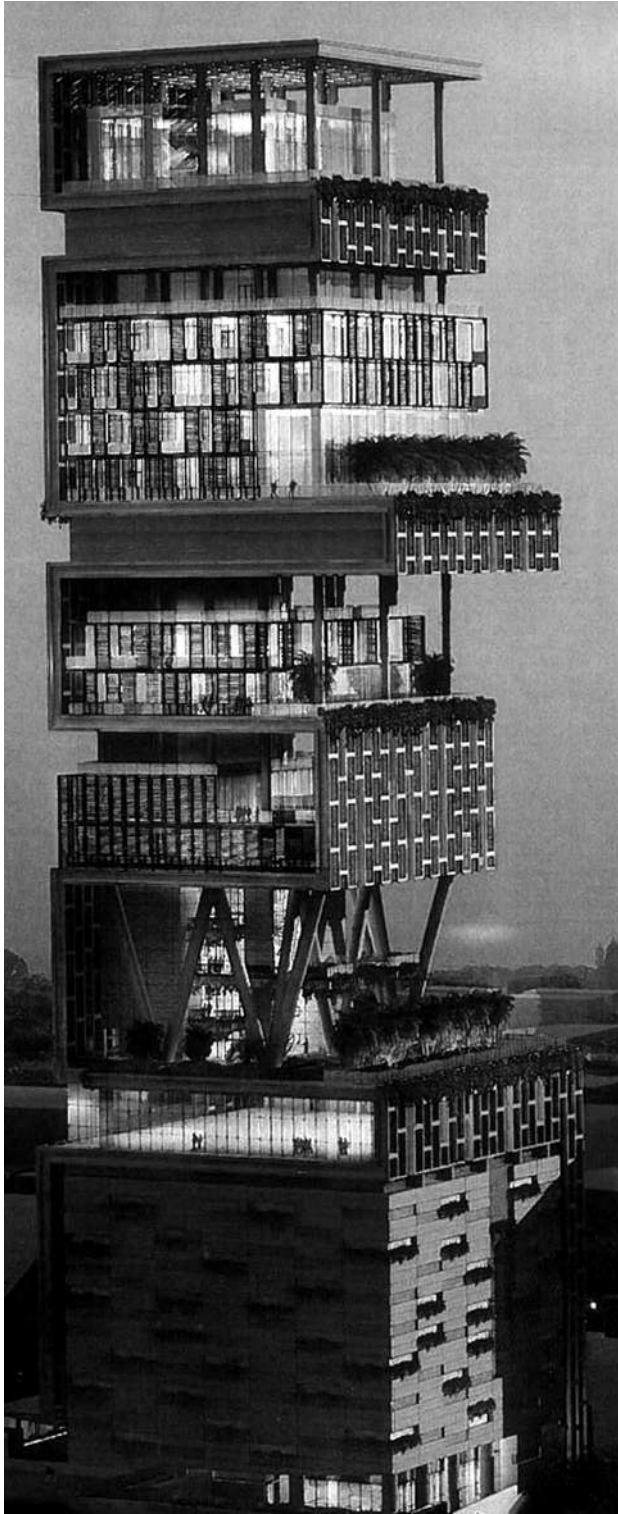
Rony Brauman (f. 1950), fransk læge kendt for sit engagement i humanitært arbejde. Fra 1982-1994 præsident for Læger uden grænser.

UCFML/L'Union des Communistes Français Marxist-Léninistes (Unionen af franske kommunister marxister-leninister), som Badiou tilhørte i 1970'erne. Gruppen ændrede i 1985 navn til L'Organisation politique (Den politiske organisation) og eksisterer stadig i dag, men er ikke længere eksplisit maoistisk.

Omtaler

Alain Badiou (f. 1937) filosofi bygger blandt andet på den matematiske mængdelære og psykoanalysen. I offentligheden er han først og fremmest kendt for sine radikale politiske synspunkter, der blandt andet er kommet til udtryk i bogen *De quoi Sarkozy est-il le nom?* (Hvad er Sarkozys navn på?) fra 2007. Især hans kritik af det parlamentariske demokrati og hans positive henvisninger til kommunismen og maoismen har skabt stor debat.

Eric Hazan (f. 1936), redaktør på og grundlægger af det alternative franske forlag La Fabrique. Han har desuden skrevet en række bøger om blandt andet Palæstina. Senest er kommet *Changement de propriétaire. La guerre civile continue* (Ejerskifte. Borgerkrigen fortsætter) fra 2007.

Frihandel, det er sagen!

BABELSTÅRNE. I den kapitalistiske verdens traditionelle periferi ophobes der i disse år stor rigdom, men det er en rigdom som er omgivet og betinget af ekstrem fattigdom. EU's handelspolitik er med til at fremme den udvikling, og sikre at de store europæiske virksomheder fortsat hiver profitten hjem til den kapitalistiske verdens centrum.

Af **Mikael Nyberg**, oversat fra svensk af Thora Heegaard

På Malabar Hill i Mumbai rejstes et 60-etagers højt palads. Det bliver forsynet med biograf, fitnesscenter, swimmingpools og grønklædte terrasser. 600 tjenere skal betjene herskabet, der er plads til 168 biler i garagen, og på taget vil tre helikoptere kunne lande. Huset bliver residens for den indiske kapitalist Mukesh Ambani, det skal trone som symbol på det nye Indien, åbent for verdensmarkedet og private entreprenører.

Men i Mumbais fattigkvarterer og i mange andre dele af Indien er billedet af udviklingen en del mørkere. Da jeg var i Indien i begyndelsen af 1990'erne talte folk harmdirrende om "the Dunkel draft", Arthur Dunkels udkast til verdenshandelsorganisationen WTO. Hundredtusinder af mennesker demonstrerede mod forsøget på at udvide frihandelen. Og det med god grund.

I det der kaldes frihandel, gemmer der sig et politisk program. Handelshindringer er ikke bare toldafgifter og importkvoter, men også alle reguleringer og offentlige institutioner som står i vejen for de største virksomheders udbredelse. Også de europæiske.

Global Europe

I marts blev en liste over rådgivere for EU's kommissærer offentliggjort. Et navn vakte opmærksomhed:

Etienne Davignon, rådgiver for den ansvarlige for udviklingsspørgsmål, belgieren Louis Michel. Davignon sidder i bestyrelsen for et par af Belgiens største virksomheder, han var tidligere vice-ordførende for EU-kommissionen, han tog med Volvos tidligere direktør Pehr G Gyllenhammar initiativ til European Round Table of Industrialists i 1982, og han er formand for Bilderberg-gruppen.

Hvad får en af de øverste blandt de øverste til at engagere sig som rådgiver i udviklingsspørgsmål?

Det er en gammel interesse. Davignon

startede sin karriere i det belgiske udenrigsministerium i 1959, netop som belgisk Congo tilkæmpede sig selvstændighed. Han var indblandet i de sammensværgelser mod den nye stat som førte til mordet på frihedskæmperen Patrice Lumumba i 1961.

Nu sidder han i ledelsen for Suez, en fransk-belgisk koncern med stærke interesser i udviklingslandene. Det handler om naturgas, elektricitet og vand- og afløbssystemer. Selskabet har store planer i Afrika. Således giver Davignon sin kommissær råd om "politikken for Afrika, i særdeleshed om den private

sektors rolle i den økonomiske udvikling i Afrika syd for Sahara". Med privatiseringer af vandforsyningen og anden infrastruktur giver det forretninger for Suez.

Det kaldes frihandel og prioriteres højt i EU's politik. Dereguleringerne inden for unionen skulle ledsages af en stærk politik for at sikre adgang til andre landes markeder og råvarer, forklarede kommissær Peter Mandelson da han i oktober 2006 præsenterede strategien Global Europe: Competing in the World.

Handelen over grænserne ser ikke ud som i de klassiske nationaløkonomiske modeller, påpeger Kommissionen. Når store virksomheder "udliciterer mere og mere komplekse produktionsprocesser og serviceydelser til lavomkostningslande", vil det meste af handelsudbyttet ophobes ved de verdensomspændende koncerners forsyningslinjer: "Vertikal integration af produktionen - hvor komponenter til et produkt kan stamme fra en række lande - erstatter traditionel handel med færdige varer."

Det svenske generaldirektorat for handel, søfart og industri har regnet på mærkevaresko fremstillet i Kina og Vietnam til europæiske virksomheder: Helt op til 80 procent af værditilvæk-

sten havner i EU. Kun 20 kroner ud af hver hundrede går til fabrikken i Asien hvor unge kvinder sidder på rad og række og fremstiller skoene. Resten tilfalder de europæiske virksomheder som ejer skoens varemærker og står for design og markedsføring. Som følge heraf, forklarer Peter Mandelson, er det forkert tænkt at forsøge at bremse importen. Det skader bare det europæiske initiativ.

Frihandel, det er sagen. Det vil sige: monopol for kapitalen i toppen af de verdensomspændende erhvervsaktiviteter og den hårdeste konkurrence for alle som befinder sig derunder.

Nogle hundrede store virksomheder - de fleste fra de rige lande - behersker verdenshandelen. De har en overlegen kapitalforsyning, de ejer den mest avancerede teknik, og de kontrollerer salgskanaler og de strategiske dele af produktionsprocessen. EU's handelspolitik stiler mod at sikre de europæiske koncerners overlegenhed.

Fremmede lande skal afskaffe de tilbageværende toldafgifter, regelsæt og begrænsninger af udenlandske investeringer til beskyttelse af deres industrier, landbrug og servicevirksomheder. Finansmarkederne skal åbnes, ingen statslige tilskud skal være til skade for

” **600 tjenere betjener herskabet, der er plads til 168 biler i garagen, og på taget kan tre helikoptere lande**

” **Davignon var indblandet i de sammensværgelser mod den nye stat som førte til mordet på frihedskæmperen Patrice Lumumba i 1961**

europæiske virksomheder, og ved offentligt opkøb skal det være forbudt at sætte den nationale udvikling foran EU-koncernernes ret til at konkurrere om kontrakten.

Unionen kræver også fri adgang til andre landes råvarer og energiressourcer. Argentina og flere afrikanske lande begrænser eksporten af læder og skind for at støtte den indenlandske videreførelse. Det vil Bruxelles sætte en stopper for. Det samme gælder Ruslands stræben efter national kontrol over olie, naturgas og rørledninger.

Samtidig kræver EU bedre beskyttelse for sine virksomheders intellektuelle ejendomsret, det vil sige de varemærker, patenter og ophavsrettigheder som giver dem monopol på forskning, produktudvikling og andet skabende arbejde. Alverdens råvarer og arbejdskraft skal være til rådighed til den laveste pris, men ingen reguleringer, ingen piratkopiering, ingen irregulære salgskanaler må kunne hindre de store virksomheder i at tage monopolpriser for deres varer. Så kan EU fortsat nyde godt af op til 80 procent af forædlingsværdien i de globale produktionsprocesser.

EU og de tidligere kolonier
Men i WTO'S Doha-runde

går det trægt. Udviklingslandene har kollektivt sat sig imod de mest vidtrækkende krav. Derfor søger EU og USA at tiltvinge sig indrømmelser i handelsaftalerne med enkelte lande og regioner. Bruxelles truer Europas tidligere kolonier i Afrika, Caribien og Stillehavsområdet med afstraffelse hvis de ikke åbner deres markeder. I et lækket brev indrømmer Kommissionen at "der kan være visse omkostninger" i forbindelse med sådanne handelsaftaler. De lokale smålandbrugere og madproducenter har allerede svært ved at klare konkurrencen fra EU's højproduktive og tilskudsmættede landbrugs- og levnedsmiddelindustri. Men "vage udviklingsmål" hører ikke hjemme i forhandlingerne, hedder det: "De kan berøve meningen med aftalerne". Frihandel, det er sagen.

” **Helt op til 80 procent af værditilvæksten havner i EU**

Følgerne er kendte. I Guinea-Bissau har Suez overtaget vandforsyningen, i Senegal og Elfenbenskysten er det en anden europæisk virksomhed. Teknik og administration er blevet forbedret, skriver FN i en rapport. "Men forhøjede afgifter gjorde vandet for dyrt for mange af de fattigste samfundsgrupper, hvilket betød at folk blev afskåret fra vandforsyning, fordi de ikke kunne betale." Der er lignende erfaringer fra Latinamerika.

I de igangværende forhandlinger med Indien kræver EU adgang for sine virksomheder til markederne for serviceydelser. Suez forventer fortsatte privatiseringer af vand og kloakering, og Carrefour og Tesco har planer om at invadere detailhandelen i konkurrence med Wal-Mart. Der skal bygges shopping centre, etableres varemærker og indføres effektiv logistik. I engroshandelen er den udenlandske kapital allerede på vej ind, og i detailhandelen har Mukesh Ambani, herskeren på Malabar Hill, påbegyndt omstillingen. Men de hypermoderne selvbetjeningsbutikker møder modstand. Ophidsede gadesælgere og ejere af småbutikker tvang Ambani til at lukke 20 varehuse i Uttar Pradesh i begyndelsen af oktober.

I frihandelsretorikken fremstår protesterne som hindringer for udvikling og velfærd. Op til 40 procent af den mad de indiske bønder har høstet, rådner op, hævder økonomerne, og småbutikker og stande ved vejsiden står for 98 % af salget i detailhandelen. Hvad ville stordriftshandel og moderne forretningskæder så ikke kunne udrette?

Økonomerne ser bort fra det afgørende. Servicesektoren er redningen for de indere som flygter fra elendigheden på landet. 40 millioner men-

nesker arbejder i den indiske detailhandel, og regner man med pårørende, forsørger den måske 160 millioner mennesker. De småhandlende er allerede begyndt at blive trængt bort, og hvis de udenlandske kæmper får fri adgang, mister mange millioner indere deres levebrød. De hårde begrænsninger af gadehandel og gadekøkkener som myndighederne i Delhi, Mumbai og andre storbyer for nylig har indført, er et forvarsel.

Hvor skal den gadesælger som forretningsskæderne og politiet driver bort, søge tilflugt? Den omtalte IT-sektor har ikke arbejde til flere end nogle få procentdele af befolkningen.

” **Nogle hundrede store virksomheder – de fleste fra de rige lande – behersker verdenshandelen**

Beskyttelse og statslige tilskud
Da de skandinaviske lande løftede sig ud af fattigdommen, opslugte en alsidig industriel udvikling overskuddet af arbejdskraft. Arbejderbevægelsen gjorde det umuligt for eksportvirksomhederne at satse på lave lønninger og lange arbejdstider i konkurrencen. De blev tvunget til at udvikle deres produkter og produktionsteknik, og til dette arbejde fik de statslig støtte. De store skandinaviske virksomheder voksede i symbiose med en stærk offentlig sektor. Fremmede virk-

somheders patent var sjældent et problem, virksomhederne havde beskyttelse mod udenlandsk overtagelse, og de blev støttet af statslige tilskud og nationale reguleringer af kapitalmarkederne.

På lignende måde nærmede Sydkorea sig de øverste lag. Handelshindringer omsluttede hjemmemarkedet, og staten støttede de førende eksportkoncerner. Landet solgte over 4 millioner biler til udlandet i 2005 - men importerede kun 30.000, 2 % af det nationale salg.

Den såkaldte frihandel ændrer forudsætningerne. I 1996 mødte jeg Meera Shankar, en stjernediplomat som repræsenterede Indien i handelsforhandlingerne.

- Den sydkoreanske udviklingsmodel er meget svær at praktisere nu som følge af den ændrede internationale situation, forklarede hun.

De kapitalistiske stormagter gør det svært for andre lande at følge eksemplet. WTO-aftalen forbyder mange af de tiltag som en nationalt kontrolleret industrialisering kræver. Hvis EU gennemfører sit Global Europe, og USA får succes med sit pres, forsvinder de åbninger som stadig er tilbage. Tilbage bliver vækst på

favorable vilkår for produktion under udenlandsk kontrol. Det udelukker ikke hurtig vækst og succesrige nationale virksomheder. Snævre samfundslag kan leve godt på at betjene de store monopoler, og enkelte lokale kapitalister kan blive ufatteligt rige. De indiske medier bekendtgjorde for nylig at Mukesh Ambani nu har overhalet Bill Gates på listen over verdens rigeste. Rangeringen er omdiskuteret og sættes i forbindelse med en boble på Mumbaibørsen, men på Malabar Hill rejser der sig et tydeligt bevis på Ambanis evne til at akkumulere kapital. Otte millioner indbyggere i de omgivende fattigkvarterer kan måle den med deres egen rigdom: De bor 10 til 12 i hvert rum og mangler

vand, afløb og elektricitet. Titusindvis af børn under fem år dør hvert år i slummen som følge af fattigdom og underernæring.

Det er svært for en alsidig økonomi og almindelig velfærd at få fæste i de nederste dele af de globale erhvervskæder. Når 80 % af forædlingsværdien tilfalder Europa, og når den lokale overklasse får sit, bliver der ikke mange rupier tilovers til den gadesælger, som forretningskæderne og politiet har drevet på flugt.

Syd for Mumbai planlægges Mukesh Ambani Asiens største økonomiske frihan-

delszone, et undtagelsesområde for privat initiativ, et tilflugtssted fra skatter, arbejdsret og fagforeninger. Her skal udenlandske koncerner tilbydes førsteklasses infrastruktur og afsondrede, luftkonditionerede lokaler. Boliger, indkøbsmiljø og alt andet skal være "præcist som i USA", hedder det sig.

Frihandel v. almen velfærd

I stedet for almindelig velfærd stiger paladser og sociale reservater omgærdet af mure således op i de nye udviklingslande. Forarmede bønder og landarbejdere flytter hver dag i tusindtal til Delhi, Mumbai og andre metropoler. Frihandelszonerne og ejendomsprojekterne i byernes udkanter giver de øvre samfundslag en mulighed for at isolere sig. Men så skal jorden først eksproprieres og indløses til underpris.

I det 14.000 hektar store område syd for Mumbai bor der 250.000 mennesker som nægter at forlade deres hjem og jord. "Hvor skal vi tage hen?" siger en repræsentant i et interview. "I samme øjeblik som Ambani overtager denne jord, bygger han et slot på den. Ambani vil ikke lade mig sætte min fod her uden visum."

I Nandigram uden for Calcutta raser der væbnede stridigheder om jorden. Den

efter sigende kommunistiske delstatsregering, som kurtiseres af USA og EU for sine liberale reformers skyld, sender politi og voldsmænd ud for at skyde og mishandle de mennesker der forsvarer deres ejendomme mod en planlagt frihandelszone for udenlandsk kapital.

Det er således at frihandelen kommer verden til gode. Men det er ikke sikkert, at den kommer så meget længere. Suez er allerede smidt ud af Argentina og Bolivia. Det vand som det globale Europa falbød var både dyrt og dårligt.

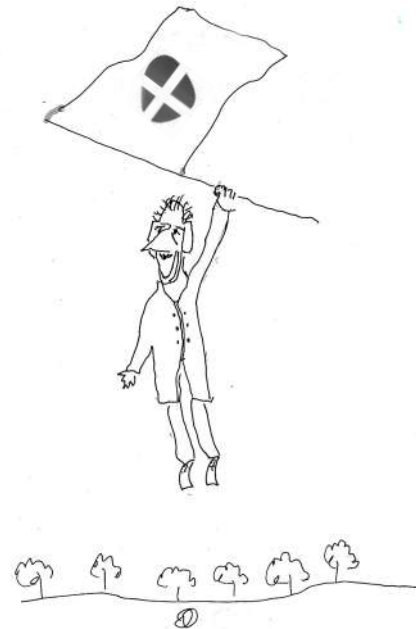
Mikael Nyberg er journalist og forfatter. Han bidrager jævnligt til dansk og svensk Clarté. I 2005 udgav han bogen "kapitalen.com: myten om det postindustrielle paradys" på dansk.

” I Guinea-Bissau har Suez overtaget vandforsyningen, i Senegal og Elfenbenskysten er det en anden europæisk virksomhed

” Økonomerne ser bort fra det afgørende. Servicesektoren er redningen for de indere som flygter fra elendigheden på landet

Willystort partiSF

SFs stifter Aksel Larsen har engang sagt:
"Man skal passe på ikke at løfte fanen så højt at benene slipper jorden"

I anledning af 50års jubilæet har SF ændret en smule på deres logo!

Illustration Kjeld Ammundsen

REFORM

Selv om man ikke skal have for megen tillid til rygter har jeg ladet mig fortælle at en række firmaer, lande og ikke mindst banker har besluttet at hæve deres støtte til højrefløjens valgfonde.

Jeg tror ikke at overdirektør Stårup, Danske Bank agter at give hele 26 milliarder i valg-støtte, selv om regeringen har belønne hans ikke helt dygtige indsats som chef for banken med dette beløb. Men en større sum skal nok finde vej tilbage til giverne. Også en række rødvinns producenter vil i fremtiden vise deres taknemlighed på baggrund af den såkaldte skattereform. At det samtidigt bliver muligt at hæve de såkaldte SP penge i juni måned skal nok give de danske familie et ekstra mulighed for en større udenlands rejse, Thailand, Bali, Vietnam og Grækenland er nogle af de lander der vil forstå at vise deres taknemlighed. "Reformen" siges at sætte gang i økonomien men med regeringens sædvanlig præcision i det politiske håndværk er det ikke beskrevet hvor økonomien bliver sæt i gang. Er det hos flad-skærms producenterne i Korea, hos de japanske bil producenter, de australske vin bønder eller er det for at hjælpe den kinesiske økonomi i gang?

Kjeld Ammundsen

Ps: Jeg har gennem nogen tid været i tvivl om hvad ordet reform betyder! Jeg har derfor slået det op i Gyldendals røde ordbøger: Reform; forandring, forbedring i et bestående forhold. Jeg havde en mistanke. Også her manipuleret højrefløjnen med virkeligheden.

Gi' mig 100 milliarder

Af Kjeld Ammundsen

Hvis jeg var den siddende regering og havde et akut ønske om at bruge 100 milliarder kroner, så ville jeg ikke bruge den på en tvivlsom bankpakke som af finansrådet og bankerne bliver kaldt en samfundspakke. I stedet vil jeg give de ca. 5 millioner voksne danskere 20.000 kroner i gave (i alt 100 milliarder). Altså lidt a la ældrechecken - vi kunne kalde det en samfundscheck. Derved kunne hver enkelt dansker selv vælge om man ville bruge pengene, spare dem op eller investere dem. Dette ville passe langt bedre til regeringens filosofi om den enkeltes frie valg og samtidig ville man undgå at give penge til banker der ikke var "sunde og levedygtige" som statsministeren udtrykte det i sin nytårstale. I hvert fald ville de usunde og døende banker hurtigt gå neddem og hjem. Denne gave er i princippet mere graciøs end det bankpakken lægger op til - i den forventer man at få alle pengene igen såfremt bankerne ikke går konkurs. I modsætning hertil forventer jeg kun at en (stor) del af pengene kommer igen i form af skatter og afgifter. Til gengæld forventer jeg at pengene går direkte til dem der har brug for dem når krisen vokser, og stadig flere bliver kastet ud i arbejdsløshed og deraf dårlig økonomi. Det betyder at behovet for ekstra forbrugslån vil mindskes, og ligeledes at der opspares mere, hvilket jo vil lette presset på bankerne og vil skabe bedre mulighed for at låne penge ud til rentable projekter.

Mit gæt er at pengene på denne måde er givet langt bedre ud og i langt højere grad vil kunne afbøde nogle af de værste konsekvenser af krisen for mange mennesker, frem for at give 100 milliarder i nødhjælp til danske banker. En bank-

pakke der på ingen måde vil kunne udsætte nedturen i dansk økonomi. Nedturen vil fortsætte gennem hele 2009 og i værste fald vil bankpakken redde livet på nogle mellemstore banker som for længst burde have fået konsekvensen af deres risikofyldte udlånspolitik og været erklæret konkurs. En redningspakke på 100 milliarder er under alle omstændigheder ikke nok til at redde en af de store banker fra konkursen - der skal i så fald meget mere til.

At bankpakken skulle gøre det nemmere for virksomheder at låne penge, er tvivlsomt. I en tid hvor økonomien under alle omstændigheder er i tilbagegang og stadig flere virksomheder går konkurs, vil det ikke øge lånevilligheden at man får flere penge at låne ud af. Hvis bankerne ikke tror virksomheden kan tjene penge nok til at betale pengene tilbage i en situation hvor verden er i krise så gør det ingen forskel om virksomhederne ikke kan få lov til at låne 1 eller 200 milliarder kroner. Og ifølge bankerne er problemet i øjeblikket ikke at de akut mangler penge til at låne ud - men de siger selvfølgelig ikke nej til at få billige lån af den danske stat frem for dyre lån i udlandet - hvem ville også være dum nok til at sige nej til penge fra den danske stat?

Men ved at give folk en samfundscheck vil regeringen helt sikkert stå langt bedre vil kommunalvalget i november - for penge i hånden er noget vi danskere kan forstå og værdsætter. Jeg må nok lade være med at overbevise alt for mange i regeringen om hvad der er godt for dem.

” At bankpakken skulle gøre det nemmere for virksomheder at låne penge er tvivlsomt

Farvel

Af Kjeld Ammundsen, illustration Ib Kjeldsmark

Anders Fogh Rasmussen er på vej ned i Europa. Nato har fået ny generalsekretær og den fjerde statsmagts blodhunde har gennem nogen tid skønnet at dette job er noget for vores statsminister.

Velbekomme siger jeg bare! En stærkt højreorienteret krigsmager som administrativ chef for verdens stærkeste krigsmaskine. Det er ikke betryggende, og selv om der ikke er meget godt at sige om Fogh Rasmussens gerning her i landet, er det dog bedre at have ham her, med den relative lille krigsmagt han her har at arbejde med.

Et andet spørgsmål er hans kvalifikationer. Hvad har han gennemført som statsminister?

En kvalitetsreform af det offentlige har givet meget mere bureaukrati. En hospitalsreform uden læger, sygeplejersker, med mere ventetid. En kommunalreform som har kastet kommunerne ud i et kaos af historisk betydning. Det har betydet mindre miljø og mere kontrol samt at de kommunalt ansatte bryder sammen under det bureaukratiske åg. En undervisningsreform der har været så ugennemarbejdet at den i flere omgange har måttet trækkes tilbage. Mindre frihed til højere læreanstalter, mere kontrol, det er blevet kaldt en universitetsreform. En reform af retsvæsnen uden indhold, blot med mere forsinkelse af retsarbejdet. En politireform som ingen betydning har. En folkeskolereform som gør det sværere at være lære. Dette er blot enkelte eksempler, flere kunne påpeges. Han har ikke engang

- selv om han har lovet det - kunnet sørge for at der kom nye og rene lokummer på de danske folkeskoler.

Har han da slet ikke lavet noget der er lykkedes?

Han er den bedst manipulerende politiker vi har haft til dato og han har forstået at dreje virkeligheden, så det har set ud som om han har styr på hvad der foregår. Han har gjort Danmark til en krigsnation på baggrund af løgne, og han har dygtigt fastholdt at der var en begrundelse for den krig han har kastet landet ud i. Han har formået at forplumre en tegningskrise og samtidig bilde os ind at han gjorde det for ytringsfriheden - og miljøkurven har fået en nok et nøk nedad. Hans kontraktspolitik har betydet at de virkelige og nødvendige reformer ikke har kunnet gennemføres.

Vi beholder ham gerne herhjemme - og ser ham gerne som menigt medlem af folketinget efter næste valg, alt andet lige er det bedre at han er under hund over for de store nationer fra Christiansborg, frem for ude i Europa. ■

De fælles værdier

Af Staffan Dahllöf

For Tjekkiets og på EU's udenrigsminister Karel Schwarzenberg, er sagen klar: Det var Hamas som startede og som har ansvar for konflikten.

Frankrigs Bernard Kouchner som repræsenterede Unionen i efteråret, placerer på den anden side hovedansvaret på Israel.

Og Sveriges Carl Bildt som overtager posten den 1. juli, prøver at finde en grimasse som passer:

"Den israelske landoffensiv har dramatisk kompliceret såvel den politiske som humanitære situation," skriver Bildt på sin blog. Så er der i hvert fald ikke sagt for meget. På en anden baggrund ville de spredte EU-fægtninger være underholdende. Det er ikke tilfældet nu.

Den 8. december sidste år, kort inden den israelske offensiv blev indledt, traf den samlede kreds af udenrigsministre en hidtil overset beslutning:

EU's bilaterale relationer med Israel skal opgraderes og intensiveres med begyndelse i april.

Det indebærer blandt andet at Israel og EU skal afholde faste møder på statsminister- og udenrigsministerniveau, at Israel inviteres til møder i EU's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité, at israelske eksperter til tider kan deltage i møder med andre komitéer og arbejdsgrupper under ministerrådet om udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik, og at EU

overvejer at inddrage Israel i civile missioner i tredje lande inden for det som i EU-jargon kaldes for den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik.

Beslutningen er blevet beskrevet af Per Gahrton, formand for de svenske Palæstinakomité, og tidligere medlem af EU-parlamentet for de Grønne, som at Israel i praksis bliver set på som om landet er et sikkerhedspolitisk medlem af EU.

Den beskrivelse vil der måske komme formelle indsigelser imod.

Imens kan der være grund til at studere følgende linjer fra ministerrådets beslutning:

"Opgraderingen skal være baseret på værdier fælles for begge parter, særlig demokrati, respekt for menneskelige rettigheder, retsstatsprincipper og grundlæggende rettigheder, god ledelse og international humanitær lov."

Det er fristende at give en kommentar med på vejen. Men man kan også lade være.

” EU's bilaterale relationer med Israel skal opgraderes og intensiveres med begyndelse i april

Politibrutalitet og folkelig modstand

Af Eva Waldorff

Som de fleste nok er bekendt med, bød december 2008 på uro og oprør i Grækenland, bl.a. som en reaktion på politivold- og drab på en ung demonstrant. Det blev via massemediernes dækning dog hurtigt tydeligt for selv den udenforstående at der lå andre årsager og ulmede under overfladen til grund for grækernes massereaktioner. Dårlige sociale og økonomiske forhold har længe været en realitet i Grækenland og de massive protester vi har set i denne vinter, er altså en kulmination af dybereliggende problemer opstået ud af det bestående samfund. Hvorvidt forringede levevilkår for den græske befolkning skyldes en inkompetent græsk regering, eller bare én der fører en højreliberal politik, synes der at være uenighed om, et er dog sikkert... den nuværende græske regering har et ekstremt smalt demokratisk flertal, og de har altså en stor del af befolkningen imod sig. Dertil er deres flertal blevet yderligere svækket, i takt med økonomiske forværelser.

Dette forhold giver anledning til at vende tilbage til den massive politibrutalitet, og sammenhængen denne nødvendigvis må have, til den generelle politiske situation i Grækenland. Forklaring: I ethvert samfund, er det politiets opgave at beskytte den bestående stat, og det er da heller ikke nogen hemmelighed, at enhver stat vil gøre hvad der skal

til, for selvbevarelse. Vi kan altså gå ud fra, at den græske stat (med den siddende regering som styrende) vil gøre hvad den kan, og derfor benytte politimagten til at bevare sig. Naturligvis er det ikke i regeringens interesse at milliondemonstrationerne der kræver dens afgang, får lov til at fortsætte utæmmede. Særligt ikke når disse er af en sådan karakter, at de for det første har massiv folkelig opbakning, og for det andet potentielt kan udgøre en militant trussel mod den bestående magt.

Disse forhold sætter politiets metoder i et nyt lys. Systemets selvopholdelsesdrift driver politiet til at gå brutalt til værks. Brutaliteten fungerer altså som en art sidste udvej for et døende styre.

Denne sammenhæng er afgørende, når man skal forstå situationen i Grækenland, eller for den sags skyld i andre lande hvor politibrutalitet forekommer. Man kan ikke se på statsmagten, som en aktør der står magtesløs mellem demonstranter og politi, tværtimod må man nødvendigvis acceptere den som en udløsende faktor i den voldelige konflikt, hvor bekæmpelsen af ens eget folk er et vilkår.

” Systemets selvopholdelsesdrift driver politiet til gå brutalt til værks

NATOs nye blodige ansigt

Af Klaus Riis

Der er mange grunde til at fokusere på NATOs udvikling – og ikke om den vestlige militæralliance vil have en blodpletet dansk krigsforbryder som ansigt i de kommende år. For NATO antager stadig større betydning i geopolitikken. Det er ikke noget tilfælde at præsident Obamas første internationale statscheftræf er alliancens 60-års-topmøde i Strasbourg i begyndelsen af april. Dens øgede betydning understreges af at en endnu sidenede statsminister er kandidat til generalsekretærposten.

Der ser nemlig ud til at eksistere en konsensus om at gøre NATO til det vigtigste militære instrument til sikring af den vestlige imperialismes globale herredømme. Som et fælles redskab for USA og EU til at bevare magten og sætte dagsordenen under den accelererende kapitalistiske verdenskrise – og til at udkæmpe kommende storkrige. Med Sarkozy giver Frankrigs genindtræden i kommandostrukturen efter en pause på 33 år et klart signal om det.

Krigen i Afghanistan står selvfølgelig højt på dagsordenen. For NATO er ved at tage sin første kolonikrig, der føres langt uden for dens traktatområde, til en stadig dristigere og mere kampdygtig modstand. Den amerikanske præsident har besluttet at sende flere ti tusinde nye tropper i krig, mens han forstærker presset på de europæiske NATO-lande om at 'forøge indsatsen' betydeligt. Obama har samtidig forelagt det største krigsbudget nogensinde for den amerikanske kongres, som skal sikre, at krigen i Afghanistan og Irak fortsætter, og at det gigantiske ameri-

kanske netværk af baser og støttepunkter på alle kontinenter ikke skrumpes.

Det vil imidlertid være forkert at opfatte NATO som et simpelt hjælperedskab for amerikanske aggressionskrige. NATO er en strategisk satsning også for Den europæiske Union. Langt de fleste EU-lande er NATO-medlemmer. I de senere år er der kommet en stadig klarere opfattelse af, at unionen skal opbygge sin militære kapacitet og sine udryknings- og indsatsstyrker i direkte sammenhæng med militæralliancen, der dækker Nordamerika og det meste af Europa.

Allerede i 2005 erklærede den nu afdøde generalsekretær Jaap de Hoop Scheffer, at NATO og EU havde gjort gode fremskridt med hensyn til at koordinere udviklingen af moderne militær formåen, og appellerede om en udvidelse af samvirket til 'operative områder ... så som Kaukasus og Centralasien.' Den fhv. britiske udenrigsminister og tidligere NATO-generalsekretær George Robertson afslørede i et indlæg i The Times 12. juni 2008 uden omsvøb hvad det drejer sig om: "Bestræbelsen på at skabe EU-kampgrupper må accelereres, og gøres fuldstændig forenelige med NATOs reaktionsstyrker om, at danne basis for en fremvoksende europæisk kontra-oprørsstyrke, som er i stand til at operere i forfejlede stater og tidligere konfliktzoner

...
For første gang i mere end 200 år er vi på vej ind i en verden, der ikke fuldt ud er domineret af Vesten. Hvis vi ønsker indflydelse på denne situation snarere end at blive dens

gidsel, og hvis vi vil have kontrol med visse bekymrende træk ved globaliseringen, så er en reel praktisk multilateralisme en strategisk nødvendighed ..."

Bush-regimets gigantfiasko har fået USA til at genoptage kombinationen af militærmagt og politisk pression (diplomati), og give Bush-periodens supermagts-enegang og finde sammen med de traditionelle kolo-nimagter. NATO er det fælles mødested – med samme janushoved af militær og diplomati. Det bliver også et centralt kampfelt for modstand i de imperialistiske lande selv.

Klimakrisen er her

Den er økonomisk og politisk og stiller spørgsmål til vores politiske system. Hvilken strategi skal vi bruge for at overkomme den? Hvordan skal vi organisere vore samfund anderledes, for at overvinde den? Den er menneskelig og filosofisk og stiller spørgsmål ved menneskehedens relation til naturen. Hvordan er det overhovedet kommet så vidt? Hvordan skal vi ændre os for at løse klimakrisen?

Gennem to økonomiske og to filosofiske artikler stiller Det Ny Clarté skarpt på klimakrisen – dens substans, årsager og løsninger.

Klimaforandringer, grænser for vækst og socialismens nødvendighed

Af **Minqi Li**. Adjunkt i politisk økonomi ved University of Utah i Salt Lake City.

KLIMAREGNSKAB. *Temperaturstigningen skal stabiliseres for at undgå en voldsom økologisk katastrofe, det kræver vidtgående nedskæringer i energiforbrug og CO₂-udledning. Ud fra forskellige økonomiske scenarier argumenteres der for, at dette ikke kan forenes med økonomisk vækst. Hvormed det er uforeneligt med kapitalisme, der kræver fortsat vækst for at udligne systemets indbyggede modsætninger.*

I 2007 udgav FN's klimapanel (IPCC) en rapport som bekræftede at menneskelige aktiviteter (hovedsagelig på grund af fossile brændstoffer og udvikling i landbruget) med stor sandsynlighed bærer ansvaret for den globale opvarmning der har fundet sted siden industrialiseringen. Under den nuværende økonomiske og sociale udvikling er verden på vej mod en økologisk katastrofe uden fortilfælde.¹

Hvis vi ønsker at begrænse den globale op-

varmning til 2-2,4°C (i forhold til temperaturen før industrialiseringen) er det nødvendigt at stabilisere kuldioxidækvivalenten (CO₂e) i atmosfæren på 445-490 ppm (totaleffekten af CO₂ og andre drivhusgasser iberegnet). Dette forudsætter til gengæld at hele verdens udledning af CO₂ topper mellem år 2000 og 2015, og at den i 2015 er faldet med 50-85% i forhold til år 2000. Verdens samlede CO₂-udledning er vokset med ca. 3% om året siden år 2000. Hvis den nu-

Figur 1. Stabilisering af CO₂e i atmosfæren på 490 ppm, 2010-50: De nedenstående scenarier bygger på forskellige niveauer af reduktion i udlednings- og energiintensitet, og de årlige økonomiske vækstrate som disse tillader.

	Fald i udledningsintensiteten	Fald i energiintensiteten	Maksimal økonomisk vækstrate
Historisk (1973-2005)	0,3%	0,9%	3,0%
Scenarie 1	1,0%	1,0%	-0,4%
Scenarie 2	1,0%	1,5%	0,1%
Scenarie 3	1,0%	2,0%	0,6%
Scenarie 4	1,7%	1,0%	0,3%
Scenarie 5	1,7%	1,5%	0,8%
Scenarie 6	1,7%	2,0%	1,3%
Scenarie 7	2,7%	1,0%	1,3%
Scenarie 8	2,7%	1,5%	1,8%
Scenarie 9	2,7%	2,0%	2,3%

Kilde: Historiske data vedrørende global økonomisk vækst, energiforbrug og CO₂-udledning stammer fra Verdensbankens World Development Indicators Online, 2008

værende tendens fortsætter, vil der i 2010 blive udledt 34% mere CO₂ end i år 2000. Deraf følger at udledningen – hvis CO₂e skal stabiliseres på 445-490 ppm² – nødvendigvis må falde med 63-89% i forhold til tallene for 2010.

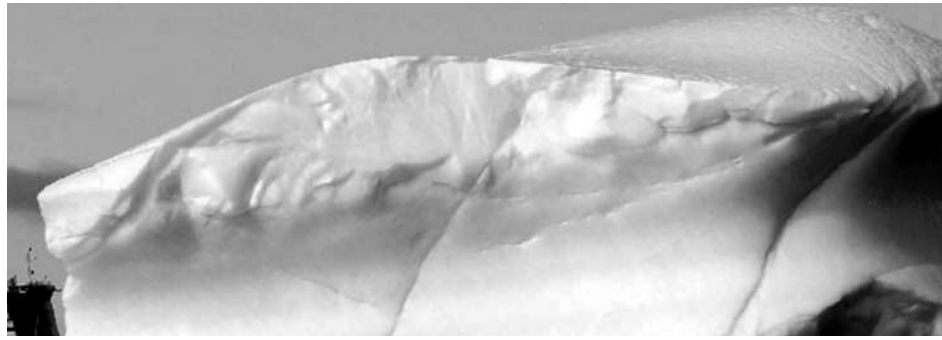
Begrænsninger for vækst og akkumulation

Spørgsmålet er om disse målsætninger kan nås så længe vi opererer inden for det kapitalistiske verdenssystem med dets konstante stræben efter økonomisk vækst og kapitalakkumulation? På **figur 1** kan man se adskillige alternative scenarier, der alle er konsistente med en 63 procents reduktion af CO₂-udledningen (og som altså ville gøre det muligt at stabilisere CO₂e i atmosfæren på 490 ppm), forudsat at den verdensomspændende CO₂-udledning topper i 2010 og derefter falder. Det er med andre ord hensigten at pege på en række mulige kombinationer af energiintensitet³, udledningsintensitet⁴ og graden af økonomisk vækst, som vil gøre det muligt at nå målsætningen om at stabilisere CO₂e-niveauet på 490 ppm. Disse scenarier er ganske vist hypotetiske og baseret på optimistiske antagelser, men de viser med al ønskelig tydelighed hvor dramatiske ændringer der må finde sted, hvis CO₂-niveauet skal kunne stabiliseres. De illustrerer det umulige i at nå en fornuftig målsætning for stabilisering af klimaet, hvis dette skal foregå på den økonomiske væksts og kapitalakkumulationens præmisser.

På mange områder er det teknisk set meget vanskeligt (hvis ikke umuligt) at erstatte det direkte forbrug af fossile brændstoffer med elektricitet. Ikke desto mindre forudsætter alle de nævnte scenarier at 50% af slutforbruget af fossile brændstoffer i 2050 vil være erstattet med elektricitet. Desuden er den optimistiske antagelse i flere af scenarierne – på trods af begrænsningerne med hensyn til biomasse, atomkraft og vedvarende energi – at 50, 75 eller 100% af den elektricitetsforbrugende generation der nu benytter sig af fossile brændstoffer, vil have lagt disse på hylden i 2050 (set i forhold til de gennemsnitlige fald i CO₂-udledning, dvs.

henholdsvis 1, 1,5 og 2% årligt). Med et fald på 33% i energiforbrug ville det globale gennemsnit i forhold til effektiv energiudnyttelse nærme sig det nuværende gennemsnit for "højtudviklede" kapitalistiske samfund. Med en 45 eller 55 procents reduktion, ville det globale gennemsnit blive sammenligneligt med det nuværende niveau for effektiv energiudnyttelse i vesteuropæiske lande.⁵

Ud fra den formodede nedgang i udledning og energiintensitet, bliver det muligt at beregne den maksimale økonomiske vækstrate der svarer til målsætningen for udledningsreduktion. For eksempel kan vi i scenarie 1 antage at halvdelen af elektricitetsfrembringelsen, der nu opnås ved hjælp af fossile brændstoffer, i 2050 vil være erstattet af andre energiformer (forudsat at udledningsintensiteten falder med i gennemsnit 1% om året), og at energiintensiteten falder med i gennemsnit 1% om året. I så fald ville det være nødvendigt at den årlige vækstrate, for at muliggøre en udledningsreduktion på 63% fra 2010 til 2050, ikke oversteg -0,4%. Det vil sige at økonomien skal ud-sættes for negativ vækst. Samme tendens ser vi, hvis vi i scenarie 9 antager at 100% af elektricitetsfrembringelsen, der opnås ved hjælp af fossile brændstoffer, i 2050 er blevet erstattet af alternative energiformer (forudsat at udledningsintensiteten falder med i gennemsnit 2,7% om året) og energiintensiteten falder med i gennemsnit 2% om året; i så fald må den årlige økonomiske vækstrate ikke overstige i gennemsnit 2,3%. Ud fra figur 1 er det tydeligt at det formodede fald i udlednings- og energiintensitet i begge tilfælde er langt mere drastisk end hvad den globale kapitalismes historiske udvikling hidtil har givet belæg for. Set i forhold til hvordan det globale økonomiske system normalt opfører sig – business as usual, som klimapanelet kalder det – er de ovenfor nævnte antagelser, med andre ord, meget optimistiske. I de fleste scenarier kræves det, at den globale vækst mindskes kraftigt og, i et enkelt tilfælde, at den ligefrem er negativ. Samtidig antages det at

niveaue for både udledningsintensitet og energiintensitet falder mere end det hidtidige gennemsnit – meget mere når det gælder udledningsintensiteten – hvor scenarierne er baseret på en forbedringsratio på mindst tre gange (og op til ni gange) den hidtidige ratio. Hvis vi tager med i vore overvejelser at verdens befolkningstal stiger med ca. 1 % om året, vil kun de allermost optimistiske scenarier medføre positiv økonomisk vækst.

Selv hvis et af disse særdeles optimistiske scenarier holdt stik med hensyn til stabilisering af CO₂-mængden i atmosfæren, ville temperaturen ifølge IPCC's skøn stadig stige med 2,4°C om året. Nok så vigtigt tager IPCC's forudsigelser ikke højde for den sen-

este udvikling: En del af isen i de arktiske områder vil med stor sandsynlighed smelte, og havet i Arktis vil derfor optage mere varme. Hvis den atmosfæriske koncentration af CO₂e ligger på 490 ppm, vil den globale opvarmning sandsynligvis være på 2,7°C (snarere end de 2,4°C som IPCC-rapporten forudser), hvilket ligger faretruende tæt på 3°C og dermed, ifølge klimaforskeren James Lovelock, føre til et verdensomspændende masseselv mord.

Hvis målet er at stabilisere koncentrationen af CO₂ i atmosfæren på 445 ppm i stedet for 490 ppm, vil udledningsniveauet nødvendigvis skulle falde med 89% og ikke blot 63%. Selv hvis målsætningen om 445 ppm blev nået, ville temperaturen stadig stige

Figur 2. Forskellige niveauer for udledningsreduktion i kombination med global økonomisk vækst (stabilisering af CO₂e i atmosfæren på 445 ppm, 2010-50, årligt ændringsniveau).

	Fald i udledningsintensiteten	Fald i energiintensiteten	Maksimal økonomisk vækstrate
Historisk (1973-2005)	0,3%	0,9%	3,0%
Scenarie 1	1,0%	1,0%	-3,4%
Scenarie 2	1,0%	1,5%	-2,9%
Scenarie 3	1,0%	2,0%	-2,4%
Scenarie 4	1,7%	1,0%	-2,7%
Scenarie 5	1,7%	1,5%	-2,2%
Scenarie 6	1,7%	2,0%	-1,7%
Scenarie 7	2,7%	1,0%	-1,7%
Scenarie 8	2,7%	1,5%	-1,2%
Scenarie 9	2,7%	2,0%	-0,7%

Kilde: Historiske data vedrørende global økonomisk vækst, energiforbrug og CO₂-udledning stammer fra Verdensbankens World Development Indicators Online, 2008

med 2°C (i forhold til den førindustrielle periode). Det ville uundgåeligt medføre store naturkatastrofer, muligvis med uoverskuelige klimatiske konsekvenser til følge. Hvis klimaet virkelig skal stabiliseres og der skal skabes en tilstrækkelig sikkerhedsmargin, er det nødvendigt med en langt mere drastisk nedsættelse af CO₂-udledningen.

På figur 2 ses de alternative scenarier for udledningsreduktion i forhold til økonomisk vækst, som svarer til en 89 procents udledningsreduktion. I øvrigt gælder de samme antagelser som i figur 1. Det viser sig at verdens økonomiske vækst i alle tilfælde må være negativ. I scenarierne 1-3 (hvori det formodede fald i udledningsintensitet og energiintensitet er tydeligt optimistisk i forhold til hvad den globale kapitalisme hidtil har givet os belæg for), må verdensøkonomien "skrumpe ind" fra to-tredjedele til tre-fjerdele efter 2010 for at målsætningen for udledningsreduktion skal kunne nås. Alt i alt synes både figur 1 og 2 at pege på det umulige i at forene målsætningen for stabilisering af klimaet med den kapitalistiske verdensøkonomis endeløse vækst. Det kapitalistiske system kan per definition ikke operere med en stagnerende (for slet ikke at tale om negativ) vækst.

Klimaforandringernes politik

Fra et rent teknisk synspunkt, ville den enkleste løsning på klimakrisen være at sætte en øjeblikkelig stopper for al økonomisk vækst og begynde en systematisk nedskæring i verdens forbrug for at begrænse udledningen af drivhusgasser. Der er ingen tvivl om, at dette kan gøres med den eksisterende teknologi. Hvis al den nuværende og potentielt tilgængelige teknologi til afvikling af fossil energi introduceres så hurtigt som muligt overalt i verden, burde det stadig være muligt at opfylde de basale behov for hele verdens befolkning, selv med en "indskrumpet" verdensøkonomi (scenarierne 1-3 i figur 2 vil omtrent svare til en tilbagevenden til 1960'ernes materielle levestandard). Imidlertid vil der i det kapitalistiske system, så længe produktionsmidlerne er under kap-

italisternes kontrol, være incitamentstrukturer såvel som et politisk og økonomisk pres, der dikterer at kapitalisterne bruger en stor del af det økonomiske overskud på at akkumulere kapital. Medmindre overskuddet kommer under samfundets kontrol, kan denne ophobning af kapital (og dermed den økonomiske vækst) ikke afværger. Desuden må vi spørge os selv, om det overhovedet er muligt for en kapitalistisk verdensøkonomi, med dens enorme indkomstmæssige uligheder og den ulige fordeling af velstand, at foretage en systematisk nedskæring i forbruget og samtidig sørge for at imødekomme flere milliarder menneskers basale behov? Den økonomiske vækst er uundværlig for kapitalismen, idet det er dens eneste mulighed for at udligne systemets indbyggede sociale modsigelser.

En fremtidig socialisme ville uden tvivl fungere bedre end de historiske udgaver af socialismen mht. demokrati og økonomisk effektivitet – men i lyset af den nuværende miljøkrise er spørgsmålet om "effektivitet" simpelthen ikke relevant. Det vigtige spørgsmål er: kan socialismen sørge for mad, uddannelse og sundhedsfremme for alle mennesker her på Jorden? Vi ved at tidligere udgaver af socialismen faktisk kunne, og i Cuba sker det stadig på trods af mangel på ressourcer.

Kapitalismen har altid fejlet på dette punkt, og hvis den globale miljøkrise ikke bliver overvundet, vil hele menneskeheden blive offer for kapitalismens svigt. Hvad venter vi egentlig på?

1. FN's Klimapanel (IPCC), "Summary for Policymakers of the Synthesis Report of the IPCC Fourth Assessment Report," November 2007, www.ipcc.ch.
2. 'Parts per million', dvs. 'dele per million'.
3. Den energimængde der bliver forbrugt i samfundet.
4. Den CO₂ der udledes ved fremstilling af energi.
5. I forhold til Key World Energy Statistics, i 2005, målt i år 2000 US dollar, var energiintensiteten i OECD landene 37% under verdensgennemsnittet, Frankrig 41% under gennemsnittet, Tyskland 44% under gennemsnittet og England 56% under gennemsnittet.

Økologi og overgangen fra kapitalisme til socialisme

Af **John Bellamy Foster**, oversat fra engelsk af Flemming Larsen

KLIMATEORI. *Socialismen har siden sin oprindelse været optaget af økologisk bæredygtighed. Den er insisterende i sin kritiske analyse af markedets vækstfilosofi og dets fremmedgørelse fra naturen. I dag og i fremtiden opstiller socialismen løsninger på klimakrisen, hvor økonomi og arbejde er organiseret i overensstemmelse med menneskets behov og økologi frem for økonomisk vækst.*

Overgangen fra kapitalisme til socialisme er det sværeste problem i socialistisk teori og praksis. Det kunne derfor opfattes som unødigt komplicerende at føje økologispørgsmålet til et i forvejen umedgørligt emne. Jeg skal imidlertid her argumentere for at menneskets forhold til naturen er helt centralt ved overgangen til socialisme. Et økologisk perspektiv er helt afgørende for vores forståelse af kapitalismens grænser, af de tidlige socialistiske eksperimenteres fejl og af den generelle kamp for en lighedsorienteret og bæredygtig udvikling.

Mit argument består af tre dele. For det første er det væsentligt at forstå den meget tætte forbindelse mellem marxisme og økologisk analyse. Økologi er langt fra en perifer ting for socialismen som man ofte har villet have os til at tro; den var et væsentligt element i det socialistiske projekt fra begyndelsen – uagtet de senere talrige mangler i denne henseende i Sovjetunionen og lignende lande. For det andet har den globale økologiske krise, som vi nu konfronteres med, dybe rødder i kapitalakkumulationens ”verdens-fremmedgørende” logik der kan spores tilbage til kapitalismens historiske oprindelse som system. For det tredje er overgangen fra kapitalisme til socialisme en kamp for bæredygtig udvikling,

og på dette område har samfund i periferien af det kapitalistiske verdenssystem været førende.

Klassisk marxisme og økologi

Der er de sidste tyve år gennemført forskning der har vist at der var et stærkt økologisk perspektiv i den klassiske marxisme. Ligesom en ændring af menneskets forhold til jorden efter Marx’ mening var en vigtig forudsætning for overgangen fra feudalisme til kapitalisme, således blev også den rationelle regulering af stofskiftet med naturen forstået som en vigtig forudsætning for overgangen fra kapitalisme til socialisme.¹

Marx og Engels rejste faktisk de vigtigste økologiske problemstillinger for det menneskelige samfund: opdelingen i land og by, jordforringelse, industriel forurening, bymæssig fejludvikling, arbejdernes sundhedsskader og invalidering, dårlig ernæring, giftstoffer, inddragelse af fællesjord til privateje, fattigdom og isolation på landet, skovrydning, menneskeskabte oversvømmelser, ørkendannelse, vandmangel, regionale klimaforandringer, udtømmning af naturressourcer (inklusive kul), energibesparelse, entropi (den samlede grad af uorden i et lukket system, red.), behovet for at genbruge industriens spildprodukter, den indbyrdes

John Bellamy Foster er professor i sociologi og har arbejdet med politisk økonomi, miljø sociologi og politisk teori. Han er redaktør af det anerkendte venstreorienterede tidsskrift *Monthly Review* og har skrevet et utal af politisk, videnskabelige bøger, senest har han skrevet ”The Great Financial Crisis: Causes and Consequences” *Monthly Review* 2009.

forbindelse mellem arter og deres miljø, historisk betingede overbefolkningsproblemer, årsager til hungersnød samt spørgsmålet om den rationelle anvendelse af videnskab og teknologi.

Denne økologiske forståelse udsprang af en dybt rodfæstet materialistisk opfattelse af naturen som var en vigtig del af Marx’ grundlæggende syn. ”Mennesket,” skrev han, ”lever af naturen, det vil sige naturen er dets krop, og det må opretholde en uafbrudt dialog med den hvis det ikke skal dø. At sige at menneskets fysiske og mentale liv er forbundet med naturen, betyder simpelthen at naturen er forbundet med sig selv, for mennesket er en del af naturen.”² Ikke alene erklærede Marx i direkte opposition til kapitalismen at intet enkeltindivid ejede jorden, han argumenterede også for at ingen nation og intet folk ejede jorden; at den også tilhørte de fremtidige generationer, og at man burde drage omsorg for den i overensstemmelse med princippet om god husholdning.³

Lenin lagde vægt på vigtigheden af genbrug af jordens næringsstoffer og støttede både fredning og banebrydende eksperimenter i lokalsamfundsøkologi (studiet af organismeres interaktion inden for et specifikt naturligt miljø). Dette førte i Sovjetunionen i 1920’erne og de tidlige 1930’ere til udviklingen af den for verden på den tid sandsynligvis mest avancerede opfattelse af økologisk energilære og trofisk* dynamik (grundlaget for moderne økosystem-analyse).⁴

Det er bestemt ikke alle hovedskikkelser eller alle udviklinger i den socialistiske tradition der kan opfattes som økologisk orienterede. Den sovjetiske marxisme bukkede under for en ekstrem version af den ”produktivisme” som generelt karakteriserede moderniteten i det tidlige 20. århundrede, og som førte til dens egen udgave af miljøødelæggelse. Med det stalinistiske systems opkomst blev de banebrydende økologiske udviklinger i Sovjetunionen i det store og hele knust (og nogle af de tidlige økologisk orienterede marxister som Bukharin og Vavilov blev dræbt). Når man igen i dag opfatter socialisme og økologi som dialektisk forbundne, skyldes det både udviklingen af kapitalismens økologiske modsætninger og socialismens egen selvkritik.

Kapitalismens fremmedgørelse fra verden

Nøglen til at forstå kapitalismens relation til miljøet er en undersøgelse af dens historiske begyndelse, det vil sige overgangen fra feudalisme til kapitalisme. Denne overgang var enormt kompleks og forløb over flere århundreder, og vi kan selvfølgelig ikke behandle den dybtgående her. Jeg vil kun fokusere på nogle få faktorer. Borgerskabet rejste sig i den feudale økonomi sprækker. Som navnet antyder, havde borgerskabet primært sin oprindelse som klasse i byerne og inden for handelslivet. Hvad der imidlertid skulle til for at det borgerlige samfund fuldt ud kunne fremstå som system, var den revolutionære omformning af den feudale produktionsmåde der blev erstattet af kapitalistiske produktionsforhold. Da feudalismen hovedsagelig

var et agrarsystem, betød dette naturligvis en ændring af agrarrelationerne, det vil sige arbejdernes relation til jorden som produktionsmiddel.

Det som fik dette nye system til at fungere, var den uophørlige kapitalakkumulation i den ene cyklus efter den anden hvor hver ny akkumulationsfase tog afsæt i den foregående. Dette betød stadig mere splittede, stadig mere fremmedgjorte mennesker foruden et mere omfattende destruktivt stofskifte mellem menneskehed og naturen. Som Joseph Needham har bemærket, blev "erobring af naturen" under kapitalismen til "erobring af mennesket"; de "teknologiske instrumenter der blev benyttet for at få herredømme over naturen", skabte "en kvalitativ ændring i det sociale herredømmes mekanismer."⁵

Når vi beskæftiger os med de globale miljøproblemer, er det nyttigt at se nærmere på Hannah Arendts idé om "fremmedgørelse fra verden" som blev introduceret for 50 år siden i Menneskets vilkår. "Fremmedgørelse fra verden" begyndte med "fremmedgørelse fra jorden" på Columbus', Galileis og Luthers tid. Galilei vendte sit teleskop mod himmelhvælvingen og blev således årsag til at mennesker nu ikke bare var jordiske, men kosmiske væsner. Videnskaben tilegnede sig kosmiske principper for at finde "det arki-mediske punkt" hvorfra jorden kunne betragtes "udefra", men med en uoverskuelig fremmedgørelse fra verden som omkostning. Mennesker begreb ikke længere verden umiddelbart ved hjælp af deres fem sanser.

Den oprindelige enhed mellem menneske og verden, eksemplificeret ved den græske polis (bystat, red.), var tabt.

Arendt gjorde opmærksom på at Marx fra sine tidligste skrifter var yderst bevidst om denne fremmedgørelse fra verden når han påpegede at verden var "afnatureret" fordi alle naturlige objekter – for eksempel træ hos både træ-brugeren og træ-sælgeren – var omdannet til privat ejendom og til den universelle vareform. Den oprindelige eller primitive akkumulation, menneskers fremmedgørelse fra jorden, som Marx beskrev den, blev en helt afgørende manifestation af fremmedgørelse fra verden. Imidlertid valgte Marx efter Arendts mening at lægge vægt på den menneskelige fremmedgørelse fra sig selv med rod i arbejdet frem for fremmedgørelsen fra verden.

I opposition mod dette konkluderede hun at det er "fremmedgørelsen fra verden og ikke, som Marx mente, (først og fremmest) fremmedgørelsen fra mennesket selv der er blevet kendetegnende for den moderne tid."

"Processen med at akkumulere rigdom som vi kender den," bemærkede Arendt videre, var afhængig af at øge fremmedgørelsen fra verden. Det "er kun muligt på bekostning af verden og selve menneskets væren en del af verden." Denne rigdommens akkumulationsproces i moderne tid "satte menneskets ødelæggelseskraft enormt i vejret" så "at vi er i stand til at ødelægge alt organisk liv på jorden og sandsynligvis en dag endog vil være i stand til at ødelægge jorden selv." I sandhed "er det under de moderne vilkår,"

forklarede hun, "ikke ødelæggelsen, men bevarelsen der fører til ruin fordi selve holdbarheden af de bevarede objekter er den største hindring for omsætningsprocessen hvis konstante fartforøgelse er det eneste konstante der er tilbage overalt hvor denne proces er slået igennem."⁶

Arendt havde ingen endelige svar på det alvorlige problem som hun rejste. Nok forbandt hun fremmedgørelsen fra verden med et ødelæggelsessystem der havde sine rødder i akkumulation af rigdom, men hun identificerede den med udviklingen af videnskab, teknologi og modernitet snarere end med kapitalismen som sådan. Fremmedgørelsen fra verden var efter hendes opfattelse triumfen for homo faber (mennesket som skaber af egne livsvilkår, red.) og animal laborans (for Arendt det arbejdende menneske som må tilpasse sig teknologien, red). Med dette tragiske koncept blev hendes læsere opfordret til at skue tilbage på den tabte enhed i den græske polis frem for med Marx at se fremad mod genoprettelsen af menneskets stofskifte med naturen på et højere niveau. Når alt kommer til alt, var fremmedgørelsen fra verden for Arendt en græsk tragedie på globalt niveau.

Der er ingen tvivl om at de konkrete manifestationer af denne fremmedgørelse fra verden i dag er åbenbare overalt.

Det "menneskeskabte fingeraftryk på global opvarmning" er blevet påvist "på ti forskellige aspekter af klodens miljø: overfladetemperaturer, luftfugtighed, vanddamp over

havene, lufttryk, samlet nedbør, skovbrande, forandringer i plante- og dyrearter, afstrømningsvand, temperaturer i den øvre atmosfære samt varmeindholdet i verdenshavene." Den omkostning som nu er på vej til at ramme verden hvis den ikke radikalt skifter kurs, er en regression for civilisationen og selve livet der ligger ud over vores fatteevne: en ødelæggelsens økonomi og økologi som til sidst vil møde sine grænser.⁷

Socialisme og bæredygtig udvikling

Hvordan skal vi møde denne udfordring, vel nok den største som den menneskelige civilisation har stået overfor? Et ægte svar på den økologiske udfordring der går videre end Arendts tragiske idé om fremmedgørelse fra verden, kræver en revolutionær forståelse af en bæredygtig udvikling – en forståelse som både tager højde for menneskets selv-fremmedgørelse (fremmedgørelse fra arbejdet) og fremmedgørelsen fra verden (fra naturen). Som bekendt argumenterede Ernesto "Che" Guevara i sin Mennesket og socialismen på Cuba for at det væsentligste element i opbygningen af socialismen ikke var den økonomiske udvikling, men den menneskelige. Denne opfattelse må vi udbygge således at vi i overensstemmelse med Marx erkender at den virkelige opgave er en bæredygtig udvikling som udtrykkeligt beskæftiger sig med det menneskelige stofskifte med naturen via det menneskelige arbejde.⁸

Overgangen til socialisme er kun mulig via en revolutionerende praksis som revolutionerer mennesket selv.⁹ Den eneste måde hvorpå vi opnår dette er at ændre vort

menneskelige stofskifte med naturen foruden vores menneskeligt-sociale relationer hvorved vi overvinder fremmedgørelsen fra såvel natur som menneskelighed. Marx citerede ligesom Hegel med glæde Terence's berømte udtalelse: "Intet menneskeligt er mig fremmed." Nu er det tydeligt at vi må uddybe og udvide dette til: Intet på denne jord er mig fremmed.¹⁰

Mainstream miljøforkæmpere søger udelukkende at løse de økologiske problemer ved hjælp af tre "mekaniske" strategier: (1) teknologiske mirakelløsninger, (2) udvide markedet til alle naturens områder, og (3) skabe hvad der blot er ment som beskyttede øer i en verden der stort set er totalt præget af udbytning og destruktion af naturlige omgivelser. Heroverfor er et mindretal af kritisk-humanistiske økologer kommet til at forstå nødvendigheden af at ændre vore grundlæggende sociale forhold. Nogle af de bedste og mest engagerede økologer er således i deres søgen efter konkrete forandringsmodeller nået frem til at fokusere på de stater (eller regioner) som både er økologisk og socialistisk orienterede (forstået sådan at de i betydeligt omfang bygger på social planlægning frem for markedskræfter). Således bliver Cuba, Curitiba og Porto Alegre i Brasilien samt Kerala i Indien fremhævet som pejlemærker, hvad angår økologisk forandring, af nogle af de mest engagerede miljøforkæmpere, såsom Bill McKibben, bedst kendt som forfatter til *The End of Nature*.¹¹ For nylig er Venezuela begyndt at bruge sit overskud fra olien til at omforme samfundet i retning af bæredygtig

udvikling idet man forsøger at skabe et grundlag for at gøre produktionen mere grøn. Selv

om der er en vis modsigelse i forhold til det der er blevet kaldt den venezuelanske "petro-socialisme", er Venezuela alligevel unik via det faktum at et oliegenereret overskud rent faktisk vies til ægte social forandring snarere end at det placeres i "oliens forbandelse", som talemåden siger.¹²

Selvfølgelig er der også stærke miljøbevægelser inden for systemets centrum som vi kan nære forhåbninger til. Men på grund af fraværet af stærke socialistiske bevægelser og en revolutionær situation har de i meget højere grad følt sig tvunget til at tilpasse sig det dominerende akkumulationssystem og dermed drastisk undergravet den økologiske kamp. Derfor er revolutionære strategier og bevægelser med hensyn til økologi og samfund som verdenshistoriske kræfter for tiden stort set henvist til periferien, i de svage led og der hvor man har løsrevet sig fra det kapitalistiske system.

Jeg kan kun pege på nogle få væsentlige aspekter ved denne radikale økologiske forandringsproces som den har manifesteret sig i nogle områder i syden. I Cuba er det mål om menneskelig udvikling, som Che fremførte, ved at tage en ny form ved, som den al-

mindelige betragtning lyder, at "Cuba gøres mere grønt". Dette bliver

tydeligt i og med fremkomsten af det mest revolutionære agro-økologiske eksperiment på jorden med tilhørende forandringer hvad angår sundhed, videnskab og uddannelse. Som McKibben siger: "Cubanerne har skabt hvad der måske er verdens største arbejdsmodel for et delvist bæredygtigt landbrug der i meget mindre omfang end resten af verden er afhængigt af olie, af kemikalier, af at sende store mængder af føde frem og tilbage... Cuba har tusinder af organopónicos - byhaver - mere end to hundrede alene i Havana-området." Faktisk er det ifølge WWF Verdensnaturfondens Living Planet Report "kun Cuba" i hele verden der har opnået et højt niveau i menneskelig udvikling, med et human development index (indikator for økonomi, sundhed og uddannelse, red.) højere end 0,8, samtidig med at det har et ecological footprint (forbrug af biosfæren, den levende del af jorden, red.) pr. indbygger under verdensgennemsnittet.¹³

Denne økologiske omformning er dybt rod-fæstet i den cubanske revolution snarere end, som det tit hævdes, et tvungent svar på Sovjetunionens fald i "den specielle periode" der fulgte efter. Allerede i 1970'erne havde

Carlos Rafael Rodriguez, en af grundlæggerne af cubansk økologi, fremsat argumenter for en "integreret udvikling der skal danne grundlag" - som økologen Richard Levins formulerer det - for "udvikling af økonomien og de sociale relationer i harmoni med naturen." Dette blev efterfulgt af den gradvise opblomstring af økologisk tankegang i Cuba i 1980'erne. "Den specielle periode", forklarer Levins, gjorde det simpelthen muligt for "økologerne af overbevisning", der var skabt via den interne udvikling af cubansk videnskab og samfund, at rekruttere "økologer af nødvendighed" for efterfølgende også at omvende dem til økologer af overbevisning.¹⁴

Venezuela under Chávez har ikke kun fremmet nye revolutionære sociale relationer med fremvæksten af "bolivariske cirkler", lokale råd og øget arbejderkontrol på fabrikkerne, men har også introduceret nogle væsentlige initiativer med hensyn til hvad István Mészáros har kaldt et nyt "socialistisk tidsregnskab" i produktion og vareudveksling. I det nye Bolivariske Alternativ for de Amerikanske Lande (ALBA) vægtes communal exchange, udveksling af aktiviteter snarere end af værdier.¹⁵ I stedet for at tillade at markedet skal styre hele økonomien introducerer man planlægning for at fordele ressourcer og professionel assistance til dem der har mest brug for det og til flertallet af befolkningen. Målet er her at imødekomme samfundets mest presserende individuelle og kollektive krav som især er knyttede til fysiologiske behov og således direkte rejser spørgsmålet om menneskets forhold til naturen. Dette er den helt nødvendige for-

Den forkortede artikel er oversat af Flemming Larsen, denne udgave forkortet af Jeppe Klok Due og har tidligere været bragt i Monthly Review november 2008. Den kan læses i sin helhed på: www.monthlyreview.org/081110foster.php

udsætning for at skabe et bæredygtigt samfund. På landet er der også blevet gjort nogle foreløbige forsøg på at gøre venezuelansk landbrug grønnere.¹⁶

Den socialistiske bevægelse, som er vokset frem i Bolivia (skønt modarbejdet i øjeblikket), er forankret i den indfødte befolknings behov og i kontrol med grundlæggende ressourcer såsom vand, olie og naturgas, og den giver håb om en ny slags udvikling. Byerne Curitiba og Porto Alegre i Brasilien er eksempler på muligheden for mere radikale former for styring af byers rum og transport. Curitiba er, med McKibbens' ord, "ligeså meget et eksempel for den første verdens byer, der forfalder og breder sig uregelmæssigt, som for den tredje verdens overbefolkede byer, der vokser eksplosivt." Kerala i Indien har lært os at hvis en fattig stat eller region styres af ægte socialistisk planlægning, kan den føre det vidt med hensyn til frigørelse af menneskelige potentialer hvad angår uddannelse, sundhedsvæsen og grundlæggende miljøforhold. I Kerala, bemærker McKibben, "har venstrekræfterne påbegyndt en serie af 'nye demokratiske initiativer' der er noget af det tætteste på at legemliggøre 'bæredygtig udvikling' på vores planet."¹⁷

Disse er selvfølgelig hovedsagelig små øer af håb for tiden. De udgør spinkle nye eksperimenter med hensyn til sociale relationer og menneskets stofskifte med naturen. De er stadig udsat for klassemæssig og imperia-listisk krig der påtvinges dem ovenfra af det større system. Planeten som helhed er stadig i kapi-

talens og dens verdens-fremmedgørelses vold. Overalt ser vi manifestationer af en stofskifteubalance, nu også udvidet til det biosfæriske niveau.

Det følger af dette at der kun er ringe udsigt til den nødvendige globale økologiske revolution, medmindre disse forsøg på at revolutionere de sociale relationer i kampen for en retfærdig og bæredygtig udvikling, der vokser frem i periferien, på en eller anden måde afspejles i bevægelserne for økologisk og social revolution i den avancerede kapitalistiske verden. Det er kun gennem en total forandring i systemets centrum som er det sted hvorfra presset på planeten først og fremmest udspringer, at der er nogen som helst reel mulighed for at undgå den ultimative økologiske ødelæggelse.

For nogle kan dette måske forekomme at være et umuligt mål. Ikke desto mindre er det vigtigt at erkende at der i dag findes revolutionær forandring både hvad angår økologi og politisk økonomi. Fremkomsten i vores tid af bæredygtig udvikling i forskellige revolutionære sprækker i den globale periferi kan måske markere begyndelsen til et universelt oprør mod både fremmedgørelsen fra verden og menneskets selv-fremmedgørelse. Hvis et sådant oprør er konsekvent, kan det kun have ét mål: skabelsen af et samfund bestående af associerede producenter der rationelt regulerer deres stofskifte med naturen og ikke kun i overensstemmelse med deres egne behov, men også med fremtidige generationers behov og med livet som helhed. I dag er overgangen til socialisme og overgangen til et økologisk samfund en og samme ting. ■

1. Karl Marx, *Capital*, vol. 3 (New York: Vintage, 1981), 959. (Dansk udgave: *Kapitalen* (Rhodos, 1970-72)).
2. Karl Marx, *Early Writings* (New York: Vintage, 1974), 328. Dokumentation af Marx' og Engels' økologiske interesser som opregnet ovenfor kan findes i følgende værker: Paul Burkett, *Marx and Nature* (New York: St. Martin's Press, 1999); John Bellamy Foster, *Marx's Ecology* (New York: Monthly Review Press, 2000); og Paul Burkett and John Bellamy Foster, "Metabolism, Energy, and Entropy in Marx's Critique of Political Economy," *Theory & Society* 35 (2006): 109-56. Om problemet lokal klimaforandring som det blev rejst af Engels og Marx på deres tid (spekulationer om temperaturforandringer som følge af skovrydning), se Engels' noter om Fraas i *Marx and Engels, MEGA IV*, 31 (Amsterdam: Akademie Verlag, 1999), 512-15.
3. Marx, *Capital*, vol. 3, 911.
4. Om økologisk indsigt hos socialister efter Marx, se Foster, *Marx's Ecology*, 236-54. Om tidlig sovjetisk økologi, se også Douglas R. Weiner, *Models of Nature* (Bloomington: Indiana University Press, 1988).
5. Joseph Needham, *Moulds of Understanding* (London: George Allen and Unwin, 1976), 301.
6. Hannah Arendt, *The Human Condition* (Chicago: University of Chicago Press, 1958), 248-73 (dansk udgave: *Menneskets vilkår* (Gyldendal, 2005)); Karl Marx og Frederick Engels, *Collected Works* (New York: International Publishers, 1975), vol. 1, 224-63.
7. Michael R. Raupach m.fl., "Global and Regional Drivers of Accelerating CO2 Emissions," *Proceedings of the National Academy of Sciences* 104, no. 24 (June 12, 2007): 10289, 10288; Associated Press, "Global Warming: It's the Humidity," October 10, 2007.
8. Se Paul Burkett's "Marx's Vision of Sustainable Human Development," *Monthly Review* 57, no. 5 (October 2005): 34-62. Se også Ernesto "Che" Guevara, *Man and Socialism in Cuba* (kan læses på www.marxists.org/archive/guevara/1965/03/man-socialism-alt.htm - på svensk på [www1.1559.telia.com/~u155900388/cheog.htm](http://www.marxists.org/archive/guevara/1965/03/man-socialism-alt.htm) http://w1.1559.telia.com/~u155900388/cheog.htm). På dansk findes teksten i *Che Guevara, Revolution - Artikler, taler og breve* (Gyldendals Uglebøger, 1968)). Che henviste til borgerlig kritik af socialistisk overgang, men det var tydeligt at han så dette problem som en reel modsigelse i de tidlige socialistiske eksperimenter som måtte overvindes. Se endvidere Michael Löwy, *The Marxism of Che Guevara* (New York: Monthly Review Press, 1973), 59-73.
9. Se Paul M. Sweezy, "The Transition to Socialism" i Sweezy og Charles Bettelheim, *On the Transition to Socialism* (New York: Monthly Review Press, 1971), 112, 115; Michael Lebowitz, *Build it Now* (New York: Monthly Review Press, 2006), 13-14.
10. G. W. F. Hegel, *Introductory Lectures on Aesthetics* (London: Penguin, 1993), 51; Karl Marx, "Confessions," i Teodor Shanin, *Late Marx and the Russian Road* (New York: Monthly Review Press, 1983), 140.
11. Se Bill McKibben, *Hope, Human and Wild* (Minneapolis: Milkweed Editions, 1995), og *Deep Economy* (New York: Henry Holt, 2007).
12. Michael A. Lebowitz, "An Alternative Worth Struggling For," *Monthly Review* 60, no. 5 (October 2008): 20-21.
13. McKibben, *Deep Economy*, 73. Se også Richard Levins, "How Cuba is Going Ecological," i Richard Lewontin og Richard Levins, *Biology Under the Influence* (New York: Monthly Review Press, 2007), 343-64; Rebecca Clausen, "Healing the Rift: Metabolic Restoration in Cuban Agriculture," *Monthly Review* 59, no. 1 (May 2007): 40-52; World Wildlife Fund, *Living Planet Report 2006*, HYPERLINK "http://assets.panda.org/downloads/living_planet_report.pdf" http://assets.panda.org/downloads/living_planet_report.pdf, 19; Peter M. Rosset, "Cuba: A Successful Case Study of Sustainable Agriculture," i Fred Magdoff, John Bellamy Foster og Frederick H. Buttel, eds., *Hungry for Profit* (New York: Monthly Review Press, 1999), 203-14.
14. Levins, "How Cuba is Going Ecological," 355-56 i Lewontin og Levins, *Biology Under the Influence*, 367.
15. Lebowitz, *Build it Now*, 107-09. Angående teorien om 'communal exchange' som øvede indflydelse på Chávez, se István Mészáros, *Beyond Capital* (New York: Monthly Review Press, 1995), 758-60. Om "socialistisk tidsregnskab", se Mészáros's *Crisis and Burden of Historical Time* (New York: Monthly Review Press, 2008).
16. David Raby, "The Greening of Venezuela," *Monthly Review* 56, no. 5 (November 2004): 49-52.
17. McKibben, *Hope*, 62, 154.

Legende og fremtid

KLIMAMYTE. *Det vi kalder klimakrisen, bunder nærmere i en krise i menneskeheden end i en krise i klimaet. I historisk tid har mennesket altid forsøgt at berige sig ved at kultivere og omforme naturen. Men efterhånden ses naturen nærmere som modstander end som modsætning. Som noget der ligger uden for mennesket, noget der ikke har værdi i sig selv, noget der skal bekæmpes og omformes, så det til sidst ikke kan skelnes fra mennesket selv.*

Af **Patrick Mac Manus**, oversat fra engelsk af Flemming Larsen

Ånderne i træerne

I digtet *Argonautica* fra det tredje århundrede før vor tidsregning skriver Apollonius om en mand der opsøger et orakel, fordi hans liv dag for dag bliver mere usselt. Oraklet afslører at det er fordi, hans far engang har fældet et træ på trods af træåndens gråd og indtrængende bøn. En sådan ånd, en hamadruas, dør sammen med det træ den lever i.

I alle folkeslags myter er der en tid hvor dyr og planter kan tale til menneskene. Myternes opgave er ofte at forklare hvorfor dyrene og planterne mister eller bliver frataget denne evne. I en række lettiske og estiske sagn findes også de talende træer. Da bønderne i fortiden gik ud i skoven for at fælde træer, tryglede træerne dem om at afstå fra det. I et af sagnene forlader en bonde tomhændet skoven. På vejen hjem møder han Kristus, som trøster ham. Vend nu om og fæld træerne, siger Kristus. Fra nu af vil jeg forbyde træerne at tale. Siden den tid tør intet træ løfte sin stemme mod øksen, slutter sagnet. Med særlig ihærdighed huggede de kristne de hellige lunde som var centre for hedensk religiøsitet og skovbrug, om. På mange måder var kristendommen et væsentligt element i uddrivelsen af ånderne fra naturen, eller i en anden terminologi: en væsentlig faktor i nedbrydningen af et kommunikerende fællesskab der omfattede menneske og natur. Midt i en afsjælet natur er det kun mennesket der besidder en sjæl.

Nogle vil hævde at de naturlige systemer fortsat besidder den tale- eller kommunika-

tionsevne, som vi har frakendt dem. Det er alene vores egen mangel på lydhørhed, der forklarer den naturlige verdens tilsyneladende tavshed. Det er et muligt synspunkt og sandsynligvis ikke så irrationelt som nogle vil gøre det til. Under alle omstændigheder kan det forfægtes at fornyede kulturelle, sociale og økonomiske former kan gengive den naturlige verden væsentlige aspekter af den kommunikationsevne som de hidtidige kulturelle former har frataget den. Ikke ved at lægge vore egne ord i munden på den, men ved at være lydhør for de naturlige systemers kontraspog, der går på tværs af den menneskelige enetale. Uden en sådan lydhørhed vil menneskene måske til sidst også selv forstumme. Stumt vil de tilbageværende se ud over en planet der går under. En verden der bryder stammende og krampagtigt sammen som den ånd der hjemsogte faderens søn.

Egernets hævn

At se ind i et dyrs øjne er at se et glimt af utopi. Et sted, der er uden for vores verden. Et sted, der ikke er til for os. I disse øjne er der noget, der undslipper os. Vore projektioner bliver borte i det tavse blik. I tiltagende grad er vi ved at udslette dette. Halvdelen af alle egern er forsvundet i de sidste tredive år.

Simplificeringen af den naturlige verden er et kendetegn ved den rationalitetsform, vi kalder det moderne. Naturhistoriens egen udslettelsestakt hvor arter opstår og forgår, er blevet tusindfold accelereret. Ensartethedens mangfoldiggørelse og mangfoldighedens nedbrydning er den moderne samfundshis-

Patrick Mac Manus er forfatter og venstrefløjsaktivist, han er talsperson for Foreningen Oprør, og er anklaget for terrorvirksomhed i forbindelse med foreningens økonomiske støtte til PFLP og FARC. Tidligere har han været formand i foreningen Sydafrika Aktion, der spillede en aktiv rolle i kampen mod apartheidregimet i Sydafrika. Han har blandt andet skrevet bogen "For endnu at kunne leve", Attika 2000.

tories ledestjerne. Samtidig med udslettelsen af den genetiske mangfoldighed i vor del af verden vokser den genetiske udbytning af de fattige lande. Her hersker endnu en skrøbelig mangfoldighed, stærkt truet af en voksende indtrængning i uberørte områder. På mange måder synes rollen som genetisk lager at blive disse landes fremtid. Længe har de fattige leveret hornhinder, nyrer og adoptivbørn til vor verdensdel. I disse år overføres genetisk materiale fra vilde planter og dyrearter i stigende grad for at imødegå de resistensproblemer, som uniforme produktionsprocesser er behæftet med. Kolonialismens militære kolonner er blevet afløst af eksperter fra medicinalfirmaer og landbrugskoncerner på jagt efter gunstige gener.

I dette verdensbillede er den dag blevet tænkelig, hvor de få tilbageværende arter mere vil være vore egne konstruktioner end de skabninger der engang var til. Heri ligger en ironisk fuldbyrdelse af den skabelsesberetning som vi i vor del af verden mest kender til. Til forskel fra de utallige skabelsesberetninger der fortælles i andre kulturkredse, bliver dyreverdenen her underlagt menneskets herredømme. I udslettelsen og rekonstruktionen af denne verden når vi endelig frem til målet.

Den dag vil skabelsen endeligt genkende sin herre. Den dag vil svinet se på os med vore egne øjne. Det er sandsynligvis også den dag, hvor vi selv vil blive vanvittige. Vanviddet opstår, når et menneske ikke kan se forskel.

Dette vil vær egernets hævn. ■

Ud af vækstens vold!

Af John Holten-Andersen

KLIMAFILOSOFI. Kapitalismens stræben efter økonomisk vækst er ikke kun ved at smadre klima og økosystem, men menneskets pådannede fokus på materielt tilegnede symboler og vækst har fremmedgjort det fra de vigtige værdier i livet; nærhed, begejstring og kærlighed. Mennesket må gøre op med væksten og de værdier den bygger på både for klimaets, men også for vores egen skyld. Noget der skal bekæmpes og omformes, så det til sidst ikke kan skelnes fra mennesket selv.

I december måned 2009 skal der som bekendt være klimatopmøde i København. Her vil alverdens ledere samles i et forsøg på at finde en vej ud af den klimakrise som vi med hastige skridt er på vej ind i. Heldigvis ser det ud til at alvoren i situationen er ved at gå op for de fleste, selv for vores egen statsminister der nu angiveligt er blevet "grøn" og derfor rejser verden rundt og taler for en "ambitiøs" aftale. Vi behøver med andre ord ikke længere diskutere hvorvidt der er tale om en krise, ej heller om den er menneskeskabt, men kan i stedet koncentrere kræfterne om det mere fremadrettede, nemlig: Hvad skal vi gøre ved det!

Alligevel er vi en række græsrodder og aktivister, der arbejder for at der ved siden af det officielle topmøde skal være et "Civilsamfundets Klimaforum". For selv om der efterhånden er bred enighed om klimaforandringerens ødelæggende virkninger, så er der langt fra enighed om de grundlæggende årsager og derfor heller ikke om de nødvendige handlinger. Derfor risikerer vi meget vel at man på det officielle topmøde måske bliver enige om nogle i sig selv fine målsætninger, men uden at anvise veje til at nå dem, eller værre: At man anviser de forkerte veje så som atomkraft eller biobrændsler,

som blot vil åbne op for nogle helt nye miljøkatastrofer uden i øvrigt fundamentalt at løse klimaproblemerne. På "Civilsamfundets Klimaforum" agter vi derfor at lægge vægt på de grundlæggende årsager og i forlængelse heraf på de bæredygtige løsninger der holder vand i virkeligheden.

På det overordnede plan er vejen klar, hvilket selv Anders Fogh Rasmussen har indset: Vi skal hurtigst muligt - og det vil sige indenfor en generation - gøre os fri af de fossile brændsler. Det er udfordringen i al sin enkelhed, men at indfri denne kræver til gengæld en omstilling af vore samfund, som er så dybtgående og kompleks at det fortsat er de færreste af os der har vovet at se omfanget af denne opgave lige i øjnene.

I større eller mindre grad klammer vi os således fortsat til en forestilling om at vi kan gøre os fri af de fossile brændsler ved, at satse lidt mere på vedvarende energi, optimere energiudnyttelsen inden for industri og transport og så måske hver især tænke om lidt bedre om i vort daglige forbrug af energi. Alt dette peger naturligvis i den rigtige retning, men det er aldeles utilstrækkeligt til at indfri det overordnede mål hvilket blandt andet de historiske erfaringer viser os. For selvom vi i Danmark over de sidste 20-30 år

har satset ganske meget på netop de nævnte tre indsatsområder, så er vi dog fortsat midlevdt fra at være blevet uafhængige af olie, gas og kul, og trods en imponerende satsning på vedvarende energi repræsenterer denne alt inklusivt i dag dog kun ca. 16 % af vort energiforbrug. Derfor har det også vist sig at vi har endog meget svært ved blot at nå det begrænsede Kyotomål på 20 % CO₂-reduktion i 2012 - uden at skulle købe os til kvoter og aflad uden for landets grænser.

At omstille til en fossilfri økonomi er med andre ord en megaopgave hvis løsning kræver, at vi graver mange spadestik dybere ned i den måde vi har indrettet vore samfund på, end vi hidtil har været villige til at indrømme. For i mere end 100 år har vore samfund tilpasset sig en rigelig adgang til en stadigt billigere fossil energi, som vi endvidere har troet kunne brændes af og sendes ud i atmosfæren stort set uden konsekvenser. På dette grundlag har vi skabt os en energikrævende industri, et energikrævende transportsystem, en energikrævende

offentlig sektor - samt nogle ganske energikrævende vaner i vort private forbrug. Hele det moderne velfærdssamfund hviler således på denne antagelse om en nær-mest ubegrænset adgang til billig energi, ja, i mere end 100 år har denne antagelse udgjort den underforståede forudsætning i stort set al videnskabelig, økonomisk og politisk tænkning.

Antagelsen om ubegrænset adgang til billig energi svarer til at sige, at naturen ingen grænser sætter for os. Derfor hænger vor tids enorme energifrådseri nøje sammen med forestillingen om et samfund baseret på grænseløs vækst som jo udgør den fundamentale grundforestilling bag det økonomiske system som vi kalder for kapitalisme. Antagelsen om at naturen ingen grænser sætter for os, indebærer desuden at vi ikke anser naturen for i sig selv at være noget værd hvorfor vi heller ikke tilskriver naturressourcerne nogen nævneværdig værdi. I alle økonomiske kalkulationer har man derfor konsekvent sat naturen uden for regnestykket, hvorfor vi altså tankeløst har kunnet gøre med den som vi fandt for godt.

Naturens tingsliggørelse

Mens naturen således er blevet anset for nærmest værdiløs, er til gengæld de af mennesket konstruerede ting i den grad blevet tilskrevet værdi, ja, desto mere en ting er designet og konstrueret, desto højere økonomisk værdi bliver den tilskrevet. At designe og konstruere en ting er fundamentalt en symbolsk proces, tænk bare på alle de symboler man betjener sig af på en tegnestue, et forskningslaboratorium, en udviklingsafdeling eller en moderne højteknologisk produktionsvirksomhed. Der er altså en nøje sammenhæng mellem en tings økonomiske værdi og antallet af symbolske operationer, der er medgået til dens frembringelse hvilket også forklarer hvorfor naturen i sig selv ikke har nogen økonomisk værdi, for der er jo ikke nedlagt så meget som et eneste symbol i den. Naturen er kropslig og sanselig - hvorfor den netop ikke er symbolsk.

John Holten-Andersen. Lektor på DTU, medstifter af initiativet "Civilsamfundets Klimaforum" samt medlem af det vækstkritiske netværk "Modvækst".

Det er derimod en teori, der begrebsliggør naturen, en metode der måler på naturen, en model der kan regne på naturen eller en rapport der beskriver naturen – hvorfor sådanne rent symbolske "ting" som bekendt tilskrives ret stor værdi. Men når vi på denne måde sætter naturen på symbolsk formel, så er den ganske enkelt ophørt med at være natur. Den er i stedet blevet til ord, begreber og tal – hvilket er selve forudsætningen for at vi kan manipulere med den og gøre den til ting. Ganske forfærdeligt mange ting.

Det er også forudsætningen for at vi kan gøre den til penge, for hvad er penge andet end et symbol, oven i købet det mest abstrakte symbol der tænkes kan. Den fremadskridende tingsliggørelse af naturen – som udgør selve essensen i det vi kalder for økonomisk vækst – handler således i sidste ende om penge. Om at blive stadig rigere i alt det der kan hæftes en pengepris på, som er alt det der kan måles og vejes, som igen er alt det der kan begrebsliggøres som en "ting" og sættes på symbolsk formel. Og netop det er jo, hvad vi er i fuld gang med at gøre i dag: Vi måler, vejer og begrebsliggør – ikke bare naturen, men alle sider af tilværelsen – hvilket indebærer en gennemgribende tingsliggørelse af hele vort liv, som igen betyder at alt efterhånden gøres op i penge. Derfor er kapitalen i dag trængt ind i alle afkroge af vor tilværelse og har gjort os alle til forbrugere af "ting". Stadigt flere og stadig mere symbolske ting.

Man kalder dette samfund for et videns-

samfund, et informationssamfund eller sågar et symbolsamfund, og der har været fremført mange luftige forestillinger om at dette med tiden ville blive til et mere og mere immaterielt samfund der gjorde sig fri af industrisamfundets tunge miljøbelastninger. Men det var og forbliver en illusion hvilket realiteterne da også til fulde har vist. Sandheden er nemlig at det kræver megen energi og store mængder naturressourcer at frembringe, lagre, vedligeholde og formidle symbolsk information. Det kan man for eksempel overbevise sig om ved at se på hvor megen teknologi, hvor mange ressourcer og hvor megen energi der skal til for at frembringe og transmittere et tv-indslag af blot eet minuts varighed.

Det moderne symbolsamfund er så naturbelastende som nogensinde, men samtidig er vi blevet nærmest blinde for det eftersom vi mentalt er blevet næsten fuldstændig indhyllet i symbolernes virkelighedsfjerne univers. Vi mærker således ej længere naturen på vor egen krop hvorfor vi er bragt til at tro at vi kan manipulere med den, som var den et rent symbol. Derfor tror vi også, at vi uantastet kan fortsætte en stadigt mere grænseløs økonomi, hvor akkumulationen af ting, penge og symboler kan fortsætte i det uendelige.

Alternativet til vækstens vold

End ikke klimakrisen – eller alle de andre økologiske kriser vi står overfor – synes at kunne rukke ved denne blinde tro på vækst. Nu kalder man det i stedet for "bæredygtig vækst" eller "grøn vækst" og tror dermed

at den hellige grav er velforvaret. Med denne moderne form for Orwell'sk ny-sprog forsøger man altså at bilde sig selv og os andre ind at man sådan bare kan erstatte de fossile brændsler med "alternative" energikilder, og så ellers fortsætte som om, at intet var forandret. Men det er og forbliver en illusion. Desværre er det en illusion som endnu trives over stort set hele det politiske spektrum og i stort set hele den økonomiske, administrative og akademiske elite.

I virkelighedens verden findes der ikke nogen "alternativ" energikilde der i mængde og pris kan erstatte de fossile brændsler. Og selv hvis der gjorde, så ville udnyttelsen af den til fordel for fortsat økonomisk vækst ikke være bæredygtig. For det er jo ikke alene klimaet der i dag er truet, det er også havmiljøet, ferskvandsmiljøet, skovmiljøet, jordmiljøet – kort sagt hele det økologiske system. Og det skyldes den generelle rovdrift på naturen som den grænseløs vækst har ført med sig.

Derfor er vi ganske enkelt nødt til at sadle om nu, hvis vi da mener, der skal være en anstændig fremtid for vore efterkommere. Men vi kan ikke for alvor sadle om, med mindre vi griber dybt i egen barm og begynder at vriste os fri af dette vækstens tyranni.

At komme ud af vækstens vold er det 21. århundredes store kulturelle og politiske udfordring – men det projekt behøver hverken være surt eller kedeligt. Tværtimod er det i bund og grund et livsbekræftende projekt. For det handler jo ikke kun om at vi skal til at lægge bånd på os selv af hensyn til naturen uden for os selv, nej det handler nok så meget om at vi skal til at finde tilbage til naturen i os selv. Det er nemlig ikke kun livet derude der lider under vores grænseløse jagt efter penge, symboler og ting, det gør vi i høj grad også selv som de kropslige og sanselige væsener vi i bund og grund er.

Mens naturen gisper efter vejret, er vi mennesker således ved at gå til i stress, depressioner og andre såkaldte 'livsstilssygdomme'. Det er ikke noget tilfælde, for den fremadskridende tingsliggørelse af naturen indebærer helt uomgængeligt en tilsvarende tingsliggørelse

af vort eget liv. I jagten efter stadig flere symbolske ting er vi nemlig tvunget til at lægge vor egen krop i lænker, for i bund og grund er det ikke mere af det, den længes efter. Tværtimod længes vi som kropslige væsener efter at kunne være til som kød og krop, dvs. at mærke og blive bemærket, at røre og blive berørt, at bevæge og blive be-væget, at favne og blive favnet, kort sagt: At elske og blive elsket. Og intet af dette er muligt med mindre vi er kropsligt og sanseligt tilstede i vort liv hvilket vi jo netop ikke er når vi hele tiden halser efter penge, symboler og ting. At gøre os fri af vækstens tyranni indebærer derfor, at vi geninstallerer et kropsligt nærvær i vort liv hvor vi fordyber os i det vi gør og tager vare på dem og det vi omgås, herunder ikke mindst naturen. Det betyder bl.a. et opgør med den fjern- og topstyring og det kontrolvælde og minuttyranni som efterhånden har sat sig igennem på stort set alle private og offentlige arbejdspladser, og som nu truer med at tage både arbejdsglæden, omsorgen og ansvaret fra folk. Vi vil have stoltheden tilbage i vort arbejde og kunne kæle for det vi gør hvilket betyder at vi må til at sige NEJ til alt det sjusk og alt det bras som vi i dag tvinges til at lave.

At gøre op med tingsliggørelsen og kommercialiseringen af stadig større dele af vor tilværelse er således på ingen måde et asketisk afsavnsprojekt, men tværtimod et projekt, hvor vi igen lærer at leve, hvad Grundtvig kaldte et "jævnt og muntert virksomt liv på jord". At omstille vore samfund til, at vi hver især og tilsammen kan leve et mere ydmygt og nøjsomt liv på jord, er grundforudsætningen for, at vi kan gøre os håb om, at løse de globale miljø- og klimaproblemer. Men det er også forudsætningen for, at vi igen kan begynde at fornøje os med livet, som det er, frem for hele tiden at skulle designe og konstruere det symbolske. Selvom vi stensikkert bliver fattigere i både ting og penge, vil vi derfor i bund og grund få et rigere liv.

Det er dette perspektiv, vi må forsøge at rejse frem mod topmødet i København til december, for herom handler i sidste ende miljø- og klimakampen. Naturkamp er og bliver kulturkamp. God kamp! ■

Portræt af ondskabens banalitet

I retssagen mod arkitekten bag de nazistiske udryddelseslejre analyserer filosofen og tænkeren Hannah Arendt de menneskelige rødder til den bagvedliggende ondskab. Hun ser den såkaldte banale ondskab som groet ud af et tankeløst og autoritetstro bureaukrati.

Af Klaus Haase

Hannah Arendt: Eichmann i Jerusalem – en rapport om ondskabens banalitet Gyldendal

For få år siden ville en kendt dansk politiker sende "uønskede borgere" til en øde ø. Så kunne de pæne og loydlige borgere få fred for dem. Efter Hitler var kommet til magten i 1933, var det jøderne, der skulle sendes væk. Madagaskar var udset som et af de første områder for deportationen. Men planen om at sende jøderne til fjerne områder blev ændret. Den midlertidige "løsning" blev koncentrationslejre. Sidenhen blev "den endelige løsning" udryddelseslejre.. Flere år efter Nürnbergprocessen mod de ansvarlige topnazister kom en retssag mod den hovedansvarlige for jødeudryddelserne – Adolf Eichmann (1906-1962). Den er beskrevet i Hannah Arendts bog "Eichmann in Jerusalem" fra 1963. Bogen er for første gang oversat til dansk i 2008. Her er tale om en blanding af reportage og en grundig research som baggrund for sagen mod Eichmann, der stod som den ledende ansvarlige for jøde deportationerne. Fra 1941 blev det hans opgave at organisere udryddelseslejrene. I første omgang undslap Eichmann til Argentina. I 1961 lykkedes det den israelske efterretningstjeneste Mossad at fange og bortføre ham til Jerusalem, hvor retssagen mod ham blev foranstaltet. Retssagen varede

to år og førte til henrettelse af Eichmann. Hannah Arendt (1906-1975) er en af det forrige århundredes store tænkere og filosoffer. Hun flygtede fra Tyskland i 1933 og bosatte sig i USA, hvor hun boede til sin død. Hun var desuden journalist. Det var i denne rolle, hun blev sendt afsted som reporter til retssagen mod Eichmann, der naturligvis var en verdenssensation. Det blev der en grundig og meget nøgtern bog ud af.

I bogen træder Arendt i karakter som udøver at reporterens fornemste opgave: At belyse en begivenhed, uden at tage stilling til fordel for nogen af parterne i retssagen. Desuden anlægger hun en genial journalistisk vinkel på retssagen: Arendt vælger ikke at fokusere på Eichmann som et abstrakt uhyre. Hun dvæler derimod meget ved hans bevæggrunde for krigsforbrydelserne.

Under retssagen blev Eichmanns psyke udredt af psykiatere. Den anklagede viste sig ikke at være sindssyg. Ikke noget uhyre. Han var derimod et ekstremt ensrettet menneske. En principfast embedsmand,

der "bare gjorde sin pligt".

Et motiv han gennem hele retssagen fastholdt. Han viste ikke tegn på anger. Gentagne gange afviste han ansvaret for sine handlinger. Han handlede bare efter ordre. Eichmann indrømmede, at han ikke brød sig om at bese de steder, hvor forbrydelserne fandt sted. Han var for følsom til at se mennesker blive myrdet. Derfor gemte han sig bag adminis-

” Arendt fokuserer ikke på Eichmann som et abstrakt uhyre men på hans bevæggrunde for krigsforbrydelserne

Klaus Haase er socialpædagog, kulturansmelder på Dagbladet Arbejderen og skribent på tidsskriftet Skub.

trative opgaver. Desuden var hans sprogbrug fyldt med nazistiske floskler og klicheer. Han havde ganske enkelt ikke evner til refleksion eller nuanceret forståelse af virkeligheden.

Arendt finder i denne tro embedsmand og krigsforbryder et eksempel på det hun kalder "den banale ondskab". Hendes pointe var, at denne type embedsmand kan findes i mange samfundssystemer. Her tager hun hul på en yderst interessant problemstilling. Hun provokerer i bogen læseren til at se på sin egen tid og sit eget samfunds embedsmænd. I sin efterskrift til bogen skriver Arendt: "For samfundsvidenskaberne er det selvfølgelig vigtigt, at essensen af den totalitære regeringsform, og måske ethvert bureaukratis natur, er at forvandle mennesker til funktionærer og tandhjul i det administrative maskineri, og således dehumanisere dem" (s. 331)

Et parallelt, nutidigt eksempel på tro embedsmænds banalt, onde handlinger, er den aktuelt verserende sag indenfor udlændingeservice. Afvisning af udenlandske ægtefæller, under påskud af 24 års reglen, viser sig at være lovstridig i forhold til EU. Embedsmændene udfører bare deres ordrer fra de magthavende politikere. De udenlandske ægtefæller under 24 år der har råd, kan nøjes med at flygte over sundet - hvilket de danske jøder for øvrigt også gjorde under krigen. At skabe hverdags tragedier med et stempel i udlændingeservice, kan vel

også opleves som "banal ondskab". Om end i den lettere ende af skalaen. Vi skal nok ikke forvente nogen international retssag mod denne diskriminerende lovoverskridelse...

” At skabe hverdags-tragedier med et stempel i udlændingeservice, kan vel også opleves som "banal ondskab"

”Den eneste vejleder for min moral er drømmen”

Surrealisterne er kommet til byen hele to udstillinger kan ses for tiden. På Louisiana udstilles den tyske kunstner Max Ernst og på Statens Museum for Kunst udstiller den danske kunstner Wilhelm Freddi. Begge udstillinger slutter 1. juni

Af **Kjeld Ammundsen**

I Københavns området kan man for tiden se to af Europas største surrealistiske malere. Louisiana viser den tyske maler Max Ernst født 1891, Max Ernst var et barn af første verdens krig, som de fleste unge i hans generation oplevede han krigen i skyttegravene og vendte tilbage fuldstændig desillusioneret.

Wilhelm Freddi blev født i København 1909 og som Max Ernst havde han sit udgangspunkt i dadaismen en kunstform der forsøget at beskrive mellemkrigs tidens meningsløsheden. De europæiske kunstnere havde oplevet politiske systemer der havde svigtet. Der havde sat pengemagten over det enkelte menneske og sat løgner i system. De havde oplevet en overklasse, der aldrig satte deres ben i skyttegravene ofre det meste af en generations unge mænd. I Tyskland blev det nye kunstbegreb en del af den revolutionære bevægelse. Meningsløsheden skulle have et udtryk: Dadaismen.

Dadaistiske kunstværker var et brud på det småborgerlige udtryk. Marcel Duchamp pissekumme, kaldet ”fontæne” er en kendt eksponent for denne måde at vende alting på hovedet. Dadaisterne var optaget af den tilfældige tankeforbindelse - automatskriften med hele sætninger eller løse ord der dannede en meningsløs provokation - og ade overraskende billedesammenstillinger af forskellige elementer - Mona Lisa med overskæg eller et udstillet spejl der bliver til ”portræt af en kendt”.

Begge kunstner bevæget sig fra dadaismen

og over i det surrealistiske udtryk det vil sige den entydige provokation. Det bevist politiske var stadig til stede men gennem mødet med Freud og Jungs psykoanalyse blev drømmen og drømmens betydning endnu et element i de kunstneriske strømninger. ” Surrealismen er et livssyn, den fungerer som et par magiske briller, ved hvis hjælp vi kan prøve at nå ned til livets kilder” udlægningen er Wilhelms Freddis. Surrealismen er en af de mere holdbare kunstretninger og et af de kunstneriske udtryk som har haft størst indflydelse på nulevende

kunstnere, selv om surrealismen er blevet misbrugt af en række slappe epigoner der udvandede udtrykket, så også det pæne borgerskab kunne have det hængende i spisestuen. Surrealismen opstod mellem de to verdenskrige og ville fortælle om modbydelighederne ved at sammenstille og forvrænge den drømte virkelighed. Begge kunstner oplevede at fornærme så meget at de fik kunst beslaglagt og selv endte i fængsel. Max Ernst 3 gange før anden verdenskrig og Wilhelm Freddi i 1961 ad han fremviste en ”fræk” kvinde skulptur med en pik malet på den ene kind. Det var for meget for datidens småborgerskab.

Skal man vælge mellem de to aktuelle udstillinger er det min opfattelse at, udstillingen på Statens Museum for Kunst med Freddis værker er den bedste. Wilhelm Freddi er en herlig kunstner der livet igennem formåede at udvikle sit værk og som har fastholdt en levende åbenhed og sin kritiske sans over for det samfund der lå til grund for hans kunstneriske udfoldelser. Freddi var desuden en stor kolorist, hvilket ikke er så almindeligt blandt surrealist Udstillingen er gennem sin scenografi opdelt i en række temaer, Det selv om han kunst egentlig blot bevæget sig gennem fire temaer : politik,

protest, erotik og begær. Ophængningen - eller scenografien - er spændene.

Det har altid været regnet for en kvalitet at Max Ernst er sprunget fra malermåde til malermåder og at han fandt nye muligheder for at arbejde med det maleriske materiale og gennem det udviklede nye udtryk. Når man går gennem udstillingen opleves hans arbejder som af en svingene kvalitet. Den svingende kvalitet bliver helt tydeligt når udstillingen er så stor - og med så mange arbejder som det er tilfældet på Louisiana og når ophængningen er helt traditionel og mangler spændstighed.

I hans bedste arbejder - og dem er der mange af - opleves tydeligt at her er en maler der har været i krig, fængsel, interneret og i landflygtighed.

Han havde den ære at hans kunst blev erklæret Entartete Kunst i hans nazistiske fædreland. På udstillingen er det tydeligt at Max Ernest er en international kunstner som har havde stor berørings flade med de vigtigste af mellem krigstidens kunstner i Europa og USA.

Klimatrusler, katastrofescenarier og naturens dialektik

Svenskeren **Andreas Malm** har udviklet en marxistisk naturdialektik, der forklarer hele klimaspørgsmålet. Men projektet synes til tider så ambitiøst, at den kritiske sans skærpes

Af **Staffan Dahllöf**, freelancejournalist og tilknyttet avisen NOTAT og EUobserver.dk

Andreas Malm: Det är vår bestämda uppfattning att om ingenting görs nu så kommer det att vara försent, Bokforlaget Atlas 2007, 267 sider, 150 SEK

Behovet for at læse endnu en opremsning af truslerne fra påbegyndte klimaforandringer er nok ikke så stort som det har været. Det er selvfølgelig én grund til at holde sig væk fra en svensk moppedreng af en klimabog med den ubehændige og til dels misvisende titel *Det är vår bestämda uppfattning att om ingenting görs kommer det att vara försent*. Titlen er misvisende al den stund forfatteren **Andreas Malm** ganske overbevisende viser at det rent faktisk er for sent. Uanset tænkelige og mindre tænkelige politiske tiltag vil middeltemperaturen på jorden blive ved med at stige i 100 år. Så langt vil mange kunne nikke genkendende med en lidt træt tilføjelse, "og?" Svaret er at der er ganske meget mere at hente hos **Malm**, også for dem, som mener, at de har indset situationens alvor.

Årsagen til, at opvarmningen er kommet for at blive, er, i følge **Malm**, at biosfæren; havene, mineralriget, jordens bevoksning, er ophørt med kun at fungere som depoter for energi i form af kul. Disse magasiner for det lagrede sollys er begyndt

at give energien fra sig igen. Skovene, den metanrige permafrost og de stadigt surere vandmasser er på vej til at tippe over fra opmagasinering til selv at blive kilder for yderligere opvarmning i selvforstærkende spiralbevægelse:

Højere temperaturer udløst af blandt andet de menneskeskabte kuldioxidudslip fører til flere, og mere heftige skovbrænde. De bidrager til at øge niveauet af kuldioxid i atmosfæren, som fører til stigende temperatur, som så...

Vi ser det som ørkenspredning, smeltende is ved polerne, udtørret regnskov, og metandampende sibiriske moser. Det, vi ser, er ikke gradvise langsommelige forandringer, men store og hurtige forandringer udløste af pludselige skred som igen er udløste af tilsyneladende marginale forskubbelser et eller andet sted i biosfæren.

” Årsagen til, at opvarmningen er kommet for at blive skal findes i biosfæren

Andreas Malms tese er at omfanget af klimakrisen kun kan forstås ved hjælp af et nyt, om end i en vis forstand gammelkendt, syn på naturen, som bryder med forestillingen om en lineær udvikling.

Klimaforandringer er ikke noget som opstår med en langsommelig opvarmning. De opstår som pludselige globale forandringer, bygget op af små og trinvis forskubbelser undervejs. Enten forsætter Golfstrømmen med at pumpe varme mod

Europa, eller også ophører den med at gøre det. Forskellen på strøm ikke-strøm vil være til at mærke.

Ved at indføre begreber fra forskellige videnskabelige discipliner som fysikkens "selvorganiserede kritiskhed", og filosofiske ræsonnementer som overgang fra kvantitet til kvalitet, konstruerer **Andreas Malm** noget, som i mangel på bedre måske kan kaldes for en marxistisk naturdialektik, og han gør det ved hjælp af så forskellige berømmeligheder som **Friedrich Engels**, den ukrainske kemiker **Vladimir Vernadskij**, den amerikanske palæontolog **Stephen Jay Gold** og den danske fysiker **Per Bak**. Det lyder måske i dette stærkt forkortede udgave som en gang lom-møekologisme garneret med namedropping. Det er ikke tilfældet. Tværtom er **Malms naturdialektik** kompleks og langt fra de simple forklar- ingernes mytologi. (For en mere uddybende præsentation og kritik af **Malms** teori se eventuelt **Ola Inghes** anmeldelse i det svenske **Clarté** nr 2 2008 - bestil på clarte.nu.)

Jeg har dog to indvendinger. Omfanget af fremstillingen er så stort og omfatter så mange forskellige områder, at det for de flestes vedkommende er ganske umuligt at vurdere, om **Malms** eksempler også viser det, han siger, at de viser, eller

om der muligvis er mekanismer og sammenhæng indenfor geologi, mikrobiologi, oceanografi eller noget helt femte, som den tilsyneladende altidende forfatteren kan have misforstået.

Den anden indvending er de uhornt store perspektiver og ambitioner i **Malms** forklaringsmodel. Han mener at vi (menneskeheden) står på kanten af den sjette store udslettelse af liv i jordens historie indenfor de seneste halve milliard år. Sidst noget lignende indtraf i den størrelsesorden var dinosaurernes udslettelse for 65 millioner år siden - den femte "massedød".

I et sådant svimlende perspektiv bliver det lidt pudsigt at læse at en afgørende brik for forståelsen og **Malms** teori bygge blev publiceret så sent som 2007.

” Tesen er at omfanget af klimakrisen kun kan forstås ved af bryde med forestillingen om en lineær udvikling i naturen

Så kan man jo forestille sig at der stadig er et par ikke helt klarlagte mekanismer tilbage at opdage, eller nogle observationer som eventuelt trækker i modsat retning af det store katastrofescenario.

Der er en grundtone af "jeg-har-set-lyset-og-det-er-meget-mørkt" som man som læser for behov for at værges sig i mod. Det forhindrer ikke at "Det är vår bestämda uppfattning..." er en tung læseoplevelse, samtidigt forbavsende letlæst. ■

Che Guevara i forårshumør

REVOLUTIONSRMANTIK *Che Guevarra har altid forundret og inspireret, når endnu en velresearchet biografi har sin berettigelse, er det fordi, Ches revolutionære guerillastrategi atter ser ud til at vejre morgenluft.*

Af **Ulrik S. Kohl**, journalist og BA i historie

John Lee Anderson: Che Guevara. Biografien om mennesket og myten, Forlaget Sohn, 299 kr., 743 sider

Che Guevara ville for nylig være fyldt 80 år. I den anledning var den omstridte guerillakommandant temaet for en række udsendelser i radioen i Venezuela. Den begejstrede omtale af den for længst afdøde argentinsk-cubanske revolutionære giver et fingerpeg om den tunge vægt, arven efter Guevara har i nutidens Latinamerika. En af stemmerne i æteren tilhørte den katolske præst Fader Vidal, der kaldte Che for "en stor politisk og økonomisk tænker, der er helt uundværlig for vores socialistiske revolution". Lytterne fik også at vide, at den nye venezuelanske samfundsmodel har dybe "guevaristiske" rødder.

De store omvæltninger af den latinamerikanske samfundsorden, som Che Guevara i 1960'erne forgæves søgte at sætte i værk gennem guerillakrig, er rent faktisk på tapetet i verdensdelen i dag. Og alle vil gerne kramme Che. Spørgsmålet er hvilken Che? Der er langt fra den væbnede oprørsstrategi, som den colombianske FARC-guerilla og de radikale bolivianske indianerbevægelser omkring Aymara-lederen Felipe Quispe praktiserer, til den parlamentariske strategi som de nye venstre-præsidenter i blandt andet Bolivia, Ecuador og Venezuela sværger til. Ikke desto mindre er Che Guevara et officielt forbillede både for præsidenter og for oprørere. Amerikaneren John Lee Anderson har forfattet en historisk biografi om myten

og mennesket Che Guevara, der giver en del af baggrunden for, hvordan dét kan gå til.

Andersons velresearchede og murstens-tunge værk blev færdiggjort før den stribe af sociale og politiske omvæltninger, der er blevet kaldt for det "Latinamerikanske Forår" for alvor brød ud (originalmanuskriptet er fra 1996). Alligevel er bogen i høj grad aktuel, for den følger nemlig ikke bare personen Che Guevaras dramatiske og usædvanlige livsbane, men beskriver også med en bredere pensel en god del af Latinamerikas moderne politiske historie med det smertefulde og ulige forhold til USA som en rød tråd. Centralt står det revolutionære cubanske styres skiftende udenrigspolitik fra 1959 og frem - vekslende mellem perioder hvor den væbnede opstand var en eksportvare, til perioder hvor Cuba lagde den radikale latinamerikanske venstrefløj på køl.

Der ligger et imponerende stykke arbejde bag bogen, som det har taget Anderson fem år at skrive. Arbejdet har ført forfatteren til 12 forskellige lande på jagt efter personer, der kom i berøring med Guevara; fra Rusland over Egypten og Sverige til Bolivia. I en årrække bosatte Anderson sig på Cuba for at researche arkiver og interviewe Guevaras familie og kolleger, blandt dem den legendariske tidligere spionchef "Rødskæg" (Manuel Piñero), der ellers havde været berømt for at være tavs som en østers. Blandt kilderne findes også bolivianske officerer og CIA-folk, der deltog i den afsluttende dødelige jagt på Che i Bolivia.

Anderson gør sig stor umage for at udrede

de mange modstridende oplysninger og giver sine kilder loyalt, selvom de åbenlyst ikke alle kan tale sandt. Sproget er letflydende og ledsaget af en rigdom af detaljer. Fx hedder det om en af de mindre biper-soner i bogen, Ciro Bustos - der blev gjort til syndebug for at Guevaras hemmelige tilstedeværelse i Bolivia blev opdaget, fordi han tegnede et portræt af Che, som ved et uheld faldt i fjendens hænder - at Bustos i dag bor i Sverige og maler portrætter uden ansigter. Forlaget Sohn fortjener ros for en engageret oversættelse med små uddybende oplysninger, for eksempel at man på adressen modkraft.dk kan finde en omfattende oversigt over danske udgivelser om Guevara.

Den cubanske revolution var ikke en lokal, men en latinamerikansk begivenhed. Det er samtidig en del af forklaringen på Guevaras nutidige relevans. Ifølge en af de toneangivende venstre-ideologer i dag - Narciso Isa Conde fra

den Dominikanske Republik - har Latinamerika gennemlevet fire store revolutionære bølger, der hver især har været præget af stor optimisme i forhold til at gøre op med de enorme sociale uligheder i verdensdelen. Den første bølge havde sit højdepunkt i 1960'erne med den cubanske revolution som sit klare resultat. Den anden bølge toppede i starten af 1970'erne før militærkuppet mod Chiles socialistiske præsident Allende. Den tredje bølge omkring 1980 udmøntede sig i revolutionen i Nicaragua og fremgang for guerillabevægelser andre steder i Mellemamerika. Den fjerde store bølge er det såkaldte Latinamerikanske Forår, der voksede frem omkring 2000. Det er en

pointe, at den første og den tredje bølge var præget af væbnet kamp som strategi til forandring, mens den anden og den fjerde havde omdrejningspunkt i valgdeltagelse. På sin vis har hver bølge af omvæltninger forholdt sig til den foregående bølges manglende evne til at slå igennem på kontinental plan.

Efter ti års Latinamerikansk Forår, er svaghederne i den parlamentariske revolutionsstrategi åbenlyse: Sociale fremskridt bliver saboteret af håbløst korrupte statsapparater og af magtfulde økonomiske eliter, der benytter deres omfattende kontrol med de private medier til at hetze de folkevalgte regeringer. Set i det lys er det ikke mærkeligt, at spørgsmålet om guerillakrigens berettigelse - og dermed arven efter Che - er vendt tilbage med stor styrke på venstrefløjen, på et tidspunkt hvor den fjerde bølge er begyndt at vise tegn på afmatning.

Konkret handler debatten om den colombianske FARC-guerilla, der på trods af en stortilet regeringsoffensiv ikke ser ud til at være knækket, og fortsat kontrollerer store dele af Colombia. Er den væbnede kamps tid i Latinamerika forbi, som Che Guevaras gamle kampfælle Fidel Castro har sagt med direkte adresse til FARC? Eller er den radikale socialistiske guerillastrategi tværtimod netop ved igen at vise sin gyldighed, som Isa Condes teori antyder? Andersons bog er ikke bare en godbid for læsere med interesse for Che, men også en glimrende introduktion til denne aktuelle debat på den latinamerikanske venstrefløj. ■

Latteren har altid været den svagestes stærkeste våben

Hans Scherfig var en af venstrefløjens største satirikere og mest stålsatte kommunister, men først nu er han blevet biograferet – og oven i købet af en borgerlig skribent. Der er dog ikke tale om det karaktermord man kunne befrygte, men om en interessant og vedkommende biografi

Af **Ulrik S. K**

Arne Hardis: Idealisten. En biografi om Hans Scherfig, Gyldendal, 352 sider, 349 kr.

Hans Scherfig var en mærkelig kunstner: overdådigt og præcist fabulerende inden for helt faste rammer, fra småborgerens pertentligt ordnede verden til den frodige jungles klare stereotyper. Ganske som den selvnyglende fantasi krævede modspil, grænser, beherskelse, nemlig dem som kunsten satte, sådan fandtes der i Scherfigs forestilling om den moderne verden et svar på dens konfusioner og forvirringer, en helt urokkelig vished: Sovjetunionen. Der var alt i orden, eller på vej til at blive det.

Det var hans held, at han døde i 1979, længe før Sovjet kom af dage. Og endnu længe før hans biografi blev skrevet, af Arne Hardis, medarbejder ved Weekendavisen. En god bog, velskrevet, vel-researched, grundig. Hardis kalder blandt andet Scherfig for "den stalinistiske humanist". Og det er jo rigtigt! Hvordan tilstandene i Stalins Sovjetunion kunne være relevante for en dansk satiriker, står hen, hvad er sammenhængen? Måske forestillingen om et enkelt system, der ophæver – eller er på vej til at ophæve – alt det ude i virkeligheden, som ellers ikke går op, forestillingen om et urokkeligt sted i verdensrummet, hvorfra man kan og skal afsige sine domme – det er måske noget, vi af de ældre årgange har fået indterpet i bibelshistorien i 3. underskoleklasse? Et mod-

billede til verden, en vinkel på den, der viser dens skævheder og frister til dom.

Scherfigs forfatterskab er ikke stort, men det er tæt. Den forsvundne Fuldmægtig. Det forsømte Forår. Idealister. Frydenholm. Foruden nogle mindre bøger, bl.a. flere rejsebøger fra sovjetiske egne. Nogen samlet fremstilling af hans kunstform har Hardis ikke forsøgt. Anerne er dog ikke svære at gå til: Voltaires Candide er til stede med sin sirlige præcision og sine underspilninger. Kjell Abell's Sangen om Larsen har lidt af det samme tonefald, et udvalg af det småborgerlige hverdagslivs vigtige detaljer, præcisionen, den omskrevne gentagelse. Hardis kalder Scherfig for kulturradikal. Måske der også er Brecht i teksterne?

Scherfig om sin fuldmægtig: "Han har været skoledreng alt for længe. Næsten hele sit liv. Han har lært pligt og disciplin og orden og akkurat. Han har været under formynderens af forældre og lærere og hustru og kontorchef. Han er blevet behandlet og opdraget og bøjet og modelleret og forberedt til noget, som andre ønskede. Hele livet har været forberedelse til noget andet. Da han blev født, var det vigtigste

problem, om han kunne få pension, når han blev 65. Det var aldrig nu. Det var altid først senere. Det har været alt for megen skolegang. ... Det har været pligt og pensum og forberedelse, for at han engang kunne blive pensioneret." Scherfigs brug af sproget var nok en afhandling værd!

” Scherfig var absoluttist: i politik hed det Sovjet, i privatlivet hed det Elisabeth Karlinsky

Jørgen Knudsen tidligere højskoleforstander og forfatter til blandt andet flere bøger om Georg Brandes.

Næste skridt: Det forsømte Forår. 1940! Læst og elsket af alle os, der har været gennem tilsvarende skole-møller, har modtaget tilsvarende øretæver og andre forhånelser. Og for unge i dag: til skræk og advarsel. Også sådan kan tilbageholdt sadisme komme til udtryk og give sine holdninger videre. Endnu en dansk klassiker. Rystet ud af ærmet? Nej, husket, fra Metropolitanskolen. Under tegnede, der ellers er født 22 år senere end Scherfig, kan endnu for sit indre øje genopføre nogle af de måder, gymnasielærerne slog os på, de havde jo hver deres slag-stil. Baghånds-øretæven, der drev drengen hen ad gulvet, var i særklasse.

Idealister blev skrevet under krigen, udkom først efteråret 1945: sarkastiske portrætter af forvildede sjæle, som ikke mener, det er klassekampen, men deres egne fikse ideer, der kan bringe menneskeheden nærmere på frelsen. Småborgerens perspektivfattede utopier. Kritikken gælder, bemærker Scherfig i en senere kommentar, hverken Freud, Darwin eller jazzen, "Men kun de folk, som i realisationen af deres særlige specialitet ser en universel løsning af samfundsproblemerne. De bliver sekteriske på samme måde som nudister og sandalbærere og vegetarianere, der ser Tusindårsriget for sig, når deres specielle diæt overholdes." Men forinden havde Scherfig fået sit livs oplevelse i Vestre Fængsel. Han blev anholdt samme dag Hitler overfaldt Sovjet, den 22. juni 1941, sammen med adskillige

” Hardis kalder Scherfig for "den stalinistiske humanist"

andre kommunister, men blev formentlig reddet af kloge læger - på dette tidspunkt var han næsten blind. Han blev overført til Øjenafdelingen på Finsens Hospital, hvor han blev opereret og fik så meget af synet tilbage, at han kunne fungere normalt, hvorefter han diskret lempedes tilbage til friheden – det hus på Asminderød Mark, hvor han boede med sin elskede, Elisabeth Karlinsky, og deres to sønner.

Efter krigen, i 1962, udkom den sidste store roman, Frydenholm, Scherfigs opgør med besættelsesårene. Som kunstværk mindre sammenhængende, men alle disse detaljer fra dengang! Den gode, enkle vrede over svineriet, indespærringen af de danske kommunister, den særlige danske lurvethed i nogle af dens mange former (Tyskerne ønskede et halvt hundrede kommunister anholdt. Dansk politi fandt samme morgen frem til fire hundrede. Dygtigt forarbejde!). Blandt de internerede danske kommunister i Horserød var også advokaten Carl Madsen, Scherfigs gode ven, og et højdepunkt i Hardis' bog er redegørelsen for dette ven-skab og dets dystre afslutning. Carl Madsen havde været medlem af DKP siden 1928,

havde også prøvet Horserød indefra, og nu - 1968, efter Sovjets indmarch i Prag - skærper han sin kritik, provokerer i foredrag, indlæg i modstanderpressen og i radioen: han håner pamper-tendenser i partiledelsen, der helst supplerer sig selv og intet vil have at gøre med de nyopståede bevægelser

på venstre-fløjen. Madsen anså sig selv for at være "grundtvigiansk stalinist", mens partitoppen var "indremissionske stalinister". Scherfig - medlem af centralkomiteen - var tvunget til at tage stilling. Det gør han i et indlæg, der endda findes på bånd. "...

Jeg ved ikke, hvad der er sket med et menneske, der i den grad altså kan sætte sin personlige forfængelighed ud over partiet, og hvor personen selv bliver et formål, der tilsyneladende overgår alt andet." - De to så ikke hinanden mere, Carl Madsen døde snart efter af kræft.

Jeg har én indvending mod Hardis' bog: den handler om forfatteren Scherfig. Hvad med maleren?? Vi kender ham alle - ham og hans jungleverden, med elefanter og næsehorn, Danmark som den hvide kanin omgivet af EF's grådige løver og krokodiller, disse farveglade, naivistisk fornøjelige billeder. De er nævnt hist og her i bogen, flere er også

gengivet, men noget forsøg på en analyse er ikke gjort. Scherfig har vidst, hvad han ville med sin malerkunst, og han har haft den at falde tilbage på, eller skifte over til, når skrivemaskinen ikke lystrede. Ikke mindst den øjensvaghed, han led under - en overgang var han næsten blind - har tilskyndet ham til at bruge de stærke farver i noget, som var mere end tidsfordriv.

Scherfig var absolutist: i politik hed det Sovjet, i privatlivet hed det Elisabeth Karlin-sky, en bevægende beretning om en mands livsvarige forelskelse i én og samme kvinde, og i kunsten får vi dels den svagtseende malers pragtfulde junglevisioner, dels forfatterens stadige præciserende indkredsninger af en verden vi ikke er kommet så forfærdeligt langt bort fra, bortset fra, at øretæverne er afskaffet ved lov.

Udgives af:
Foreningen Det Ny Clarté

Ansvarshavende redaktør:
Dino Knudsen,
redaktoer@clarte.dk

Øvrige redaktion:
Kjeld Ammundsen, Christian Borum, Jeppe Klok Due, Emil Hyllested Jensen, Flemming Larsen, Troels Riis Larsen, Eva Waldorff.

Henvendelse:
kontakt@clarte.dk
Adresse: Det Ny Clarté,
C/O Mediesyndikatet Monsun,
Nørrebrogade 5c, 1.tv.,
2200 København N.

Skribenter: Sammi Ala'a, Jon Rostgaard Boiesen, Gerd Callesen, Staffan Dahllöf, Søren Engelsen, Michael Hunnicke, Jørgen Knudsen, Flemming Larsen, Holger Ross Lauritsen, Patrick Mac Manus, Andreas Mulvad, Mikael Nyberg, Klaus Riis, Morten Riis, Erik Stinus, Gert Sørensen, Mattias Tesfaye, Christian Braad Thomsen og Mikkel Thorup.

Gæsteskrivere: Tariq Ali, John Holten Andersen, John Bellamy Foster, Eric Hazan, Klaus Haase, Ulrik S. Kohl.

Oversættelse og korrektur:
Thora Heegaard.

Illustrationer: Lasse Bo Christensen, Anders Cold, Toke Flyvholm, Adam Hansel, Emil Hyllested Jensen, Ib Kjeldsmark, Robert Nyberg.

Layout: Legalizer ApS
(Suss Larsen)

Website: www.clarte.dk
Webmaster: Tobias Clausen

Oplag: 800
Tryk: Eks-skolens trykkeri
ISSN: 1902-0333

Redaktionen afsluttet:
15. marts. **Abonnement:**
Mail: abonement@clarte.dk

Privat:
1 år (fire numre) 185 kr. Opgiv: Navn, adresse, tlf. og email.

Institutioner:
1 år (fire numre) 295 kr. Opgiv: Navn, adresse, tlf., email og faktureringsadresse.

Giro: 10189178. **Netbank:**
Reg. 0265 Konto nr. 10189179

CVRnr.: 3009 2805
Announcer: annonce@clarte.dk

“Afrika, hvem har ansvaret?”

Illustration: Kjeld Ammundsen, 1948

Når lort
bliver til penge
fødes de fattige
uden røv

“Afrikansk ordsprog”